

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Правна средства за заштиту права трећих лица на
предмету извршења**
(мастер рад)

Ментор:
Проф. др Невена Петрушић

Студент:
Дијана Стајић
Број индекса: М 001/13

Ниш, 2015.

САДРЖАЈ

УВОД.....	2
I ИЗВРШНИ ПОСТУПАК.....	6
1. Циљ и предмет извршног поступка.....	6
2. Субјекти извршног поступка.....	7
3. Предмет извршења.....	8
II ПРАВНА СРЕДСТВА ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА ТРЕЋИХ ЛИЦА НА ПРЕДМЕТУ ИЗВРШЕЊА.....	8
1. Заштита стварних права трећих лица на предмету извршења.....	9
2. Заштита облигационих права трећих лица на предмету извршења.....	10
III ИСТОРИЈСКИ ОСВРТ НА ПРАВНА СРЕДСТВА ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА ТРЕЋИХ ЛИЦА НА ПРЕДМЕТУ ИЗВРШЕЊА.....	11
1. Закон о извршењу и обезбеђењу из 1930. године.....	12
1.1. Противљење трећег лица против извршења (излучна тужба).....	12
1.2. Одлагање, ограничење и обустава извршења.....	17
2. Закон о извршном поступку из 1978. године.....	18
2.1. Приговор трећег лица.....	19
2.2. Излучна тужба.....	21
2.3. Одлагање и обустава извршења.....	25
3. Закон о извршном поступку из 2000. године.....	28
4. Закон о извршном поступку из 2004. године.....	31
4.1. Приговор трећег лица.....	31
4.2. Излучна тужба.....	32
4.3. Одлагање и обустава извршења.....	33
IV ПРАВНА СРЕДСТВА ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА ТРЕЋИХ ЛИЦА НА ПРЕДМЕТУ ИЗВРШЕЊА – <i>DE LEGE LATA</i>	34
1. Приговор трећег лица.....	34
2. Излучна тужба.....	38
2.1. Законски оквир.....	38
2.2. Правна природа излучне тужбе.....	39
3. Немогућност одлагања извршења.....	41
4. Критичка оцена делотворности излучне тужбе.....	42

V ПРАВНА СРЕДСТВА ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА ТРЕЋИХ ЛИЦА НА ПРЕДМЕТУ ИЗВРШЕЊА У ПРАКСИ ОСНОВНОГ СУДА У ВРАЊУ	46
VI ПРАВНА СРЕДСТВА ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА ТРЕЋИХ ЛИЦА - <i>DE LEGE FERENDA</i>	52
ЗАКЉУЧАК.....	54
ЛИТЕРАТУРА.....	56
ОСТАЛА ИСТРАЖИВАЧКА ГРАЂА.....	57
САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ	59
ABSTRACT AND KEY WORDS.....	61
БИОГРАФИЈА.....	63

УВОД

Предмет извршења су ствари и права на којима се по закону може спровести извршење. Ствари и права које су предмет извршења по правилу припадају извршном дужнику. Могуће је, међутим, да извршењем буду обухваћене и ствари и права трећег лица. Треће лице није дужник у извршном поступку (није у дужничко-поверилачком односу са извршним дужником), па самим тим његова имовина не може служити за намирење потраживања извршног повериоца. Због тога законодавац трећем лицу ставља на располагање одређена правна средства ради заштите својих права и правних интереса.

Трећем лицу је, пре свега, стављен на располагање приговор, као специфичан правни лек у извршном поступку, којим треће лице може тражити да се извршење на одређеном предмету извршења прогласи недопуштеним. Одлуку по приговору доноси извршни суд, који ће најпре приговор, којим је треће лице учинило вероватним постојање свога права на предмету извршења, доставити извршном повериоцу и извршном дужнику да би се о њему изјаснили, након чега ће, ако извршни поверилац не оспори право трећег лица, донети решење којим се утврђује да је извршење на одређеном предмету извршења недопуштено, или ће, ако извршни поверилац право трећег лица оспори или се о њему не изјасни у прописаном року, треће лице упутити на парницу. Тада треће лице може излучном тужбом покренути парнични поступак. Дакле, док се приговор трећег лица подноси извршном суду, тужба се против извршног повериоца (евентуално и против извршног дужника) подноси парничном суду. Уколико право трећег лица буде утврђено правноснажном пресудом, та пресуда је основ да ствар буде изузета од извршења, а крајњи циљ јесте да се спречи извршење на ствари или праву, које не припада извршном дужнику, већ трећем лицу, чиме се, спречава губитак права трећег лица на ствар.

Циљ приговора трећег лица и излучне тужбе јесте да се омогући трећем лицу да спречи извршење на стварима (покретним и непокретним) ако на њима има одређено стварно или облигационо право. Ови инструменти заштите постоје у свим правним системима и њихово нормативно уобличавање израз је настојања да се заштите права трећих лица на предмету извршења. Право трећег лица да користи ова правна средства је

правично јер се тиме онемогућава спровођење извршења на стварима и правима трећег лица које није у дужничком односу према извршном повериоцу. (Салма, М., 2014: 194)

Правна средства за заштиту права трећих лица била су прописана раније важећим законима о извршењу. Закон о извршењу и обезбеђењу из 1930. године (у даљем тексту ЗИО из 1930. године) – прописивао је ова средства у чл. 36. Каснији закони су на различите начине регулисали ова правна средства. Закон о извршном поступку из 1978. године (у даљем тексту ЗИП из 1978. године) – прописивао је ова правна средства у чл. 56. и 57., Закон о извршном поступку из 2000. године (у даљем тексту ЗИП из 2000. године) није прописивао ова правна средства, док је Закон о извршном поступку из 2004. године (у даљем тексту ЗИП из 2004. године) – прописивао ова правна средства у чл. 23. и 24.

Неки закони су ова правна средства регулисали детаљније (по нашем мишљењу најдетаљнија и најбоља решења је нудио ЗИП из 1978. године), а други закони су се мање посветили овим правним средствима (нпр. ЗИП из 2000. године није садржао правна правила о овим правним средствима, односно није прописивао приговор трећег лица и излучну тужбу).

Данас су ова правна средства регулисана Законом о извршењу и обезбеђењу који је ступио на снагу 17.05.2011. године (у даљем тексту ЗИО из 2011. године) – у чл. 50. Правила о овим правним средствима садржана су и у Нацрту новог Закона о извршењу и обезбеђењу из априла 2014. године.

Честе измене у нормирању правних средстава за заштиту права трећих лица на предмету извршења у домаћем законодавству, један су од повода да мастер рад посветим овим правним установама. Анализа прописа којима су ова правна средства регулисана омогућила је да се сагледа њихов развој у историјској ретроспективи, изврши упоређивање и оцени квалитет законских решења.

Основни циљ мастер рада је да се испита да ли ЗИО из 2011. године трећем лицу пружа адекватну правну заштиту у поступку извршења када прети опасност од повреде његових права и правних интереса. Да би се остварио овај циљ, било је неопходно истражити судску праксу. Ради стицања што бољег увида, истраживањем су обухваћене објављене судске одлуке домаћих судова, као и пракса Основног суда у Врању, која је анализирана на основу непосредног увида у извршним предметима.

Анализа важећих прописа и судске праксе, као и правне литературе, омогућила је да се испита да ли су постојећа средства заштите права трећих лица на предмету извршења адекватна и делотворна или је потребно мењати ова правила и у ком правцу треба вршити евентуалне измене.

Овај рад је подељен на пет целина.

У првом делу рада укратко су размотрени циљ, предмет и субјекти извршног поступка, као и предмет извршења.

У другом делу рада размотрена су стварна и облигациона права која трећа лица могу имати на предмету извршења, а која пружају основ за коришћење средстава заштите која су законом прописана.

Посебан део рада посвећен је анализи инструмената који су били прописани ранијим законима којима је материја принудног извршења била регулисана и то: ЗИО из 1930. године, ЗИП из 1978. године, ЗИП из 2000. године и ЗИП из 2004. године. Указано је и на ставове које је заузела судска пракса у тумачењу и примени прописа којим су излучни приговор и излучна тужба били регулисани.

У четвртном делу рада анализирана су правна средства трећих лица (приговор и излучна тужба) према ЗИО из 2011. године који је данас на снази. Такође је указано на ставове које је заузела судска пракса у тумачењу и примени прописа којим су излучни приговор и излучна тужба регулисани. Писали смо и о правној природи излучне тужбе. Критичком оценом делотворности излучне тужбе сагледаће се да ли је законодавац на адекватан начин регулисао правни положај трећих лица у извршном поступку.

У петом делу рада сумирали смо резултате истраживања о правним средствима за заштиту права трећих лица на предмету извршења које смо вршили у Основном суду у Врању.

С обзиром да су у току припреме за нову реформу извршног процесног права, у посебном делу рада, указали смо на новине које у погледу заштите права трећих лица садржи Нацрт закона о извршењу и обезбеђењу из априла 2014. године.

У Закључку су сумирани резултати истраживања.

Приликом писања рада коришћени су историјско - правни метод, како би се уочили развој и промене у регулисању ових правних средстава, и догматско – правни метод ради проучавања законских норми којима су ова правна средства регулисана. Коришћен је и

метод анализе садржине судских одлука, ради утврђивања ставова судске праксе, као и интервју, који је омогућио стицање сазнања о ставовима судија у погледу квалитета законских решења и појединих спорних правних питања са којима се суочава правна пракса. Ради целовитог увида практичних аспеката института који су предмет обраде у овом раду, примењен је и метод студије случаја.

I ИЗВРШНИ ПОСТУПАК

1. Циљ и предмет извршног поступка

Извршни поступак је метод за пружање грађанскоправне заштите који се примењује да би се принудно извршило потраживање повериоца или да би се обезбедило будуће остваривање повериоачевог потраживања. Кроз извршни поступак, као последњу и завршну етапу у пружању правне заштите, факта се саображавају праву или се пружа превентивна правна заштита и осигурава се будуће извршење, чиме се успоставља законитост у фактичким животним односима. (Станковић, Г., Боранијашевић, В., 2012: 12)

Извршни поступак следи после парничног поступка¹ или другог поступка чији је исход одлука којом је одређеном лицу наложено да изврши одређену чинидбу (кондемпнаторна одлука). Лицима којима је на овај начин наложено испуњење чинидбе, оставља се рок за њено добровољно испуњење. Уколико тај рок безуспешно протекне, једина могућност која им остаје јесте извршни поступак, у коме ће бити спроведено принудно извршење, с обзиром да правни субјекти немају право да самовласно принуде другога на испуњење неке обавезе. (Станковић, Г., 1989: 491)

„Извршење је акт претварања права у реални живот“. (Стојшић, И., 2009: 354) У извршном поступку се реализује одлука која је донета у парничном или другом поступку. Без извршног поступка који представља последњу фазу у остваривању и заштити права правних субјеката, одлуке донете у парничном поступку тешко би се реализовале у стварном животу, ако не и никако, јер би њихово извршење зависило од воље самих обавезних субјеката (тужених), којима није у интересу да изврше своју обавезу. Онда би и парнични поступак губио свој смисао, јер би у том поступку правни субјекти могли издејствовати једино одлуку којом се доказује њихово право, али то своје право не би могли остварити у реалном животу. Из тих разлога извршни поступак је од изузетног значаја. Његов циљ је да стање у реалном животу саобрази праву утврђеном извршном

¹ После сваког парничног поступка не мора се нужно водити извршни поступак, већ само када је одлучено кондемпнаторном пресудом, и ако обавезу из такве пресуде тужени није добровољно извршио. Затим, извршни поступак не следи само после парничног поступка, већ може следити и након кривичног, управног или неког другог поступка у коме је правноснажном одлуком утврђено потраживање, чије намирење поверилац у извршном поступку жели остварити. Извршни поступак се може водити не само на основу правноснажних одлука донетих у претходно вођеном поступку, већ и на основу веродостојних исправа.

пресудом, а предмет извршног поступка јесте принудно остваривање потраживања на основу извршне или веродостојне исправе.

У Републици Србији извршни поступак је регулисан Законом о извршењу и обезбеђењу из 2011. године,² а у току је рад на новом закону.

2. Субјекти извршног поступка

Субјекти извршног поступка су органи извршног поступка, странке и учесници.

Извршни органи су они органи који су законом овлашћени и дужни да спроводе принудно извршење. Главни извршни орган јесте извршни суд или приватни извршитељ у зависности од тога ко спроводи извршење. Поред главних постоје и помоћни извршни органи, који по упутствима и под надзором извршног суда предузимају поједине радње извршења. Помоћни органи суда су судски помоћници (лица запослена у суду која предузимају поједине телесне извршне радње), земљишнокњижна одељења, регистар одређен законом за евиденцију или упис права на непокретностима, Централни регистар хартија од вредности, организација за принудну наплату, проценитељ, вештак, полиција и тд.

Странке у двостраначком извршном поступку су субјекти који покрећу поступак извршења – извршни повериоци и субјекти према којима се ови поступци воде – извршни дужници. Кад је извршни поступак једностраначки (само изузетно је једностраначки), постоји само једна странка, а то је извршни дужник. (Станковић, Г., 1989: 496)

Учесник у извршном поступку је свако лице, различито од странака, које у поступку извршења остварује неко своје право или правни интерес.³

² Закон о извршењу и обезбеђењу, „Сл. гласник РС“, бр. 31/2011 од 09.05.2011. године (у даљем тексту ЗИО из 2011. године).

³ Чл. 11. ст. 1. т. 5. ЗИО

3. Предмет извршења

Предмет извршења могу бити све ствари и права која су својина извршног дужника, осим ствари које су изван промета и ствари које законодавац искључује. Поред тога, предмет извршења не могу бити објекти, оружје и опрема намењени одбрани и безбедности државе.⁴ Извршни поверилац у самом предлогу за извршење може одредити предмет извршења, у ком случају суд одређује извршење на том предмету, при чему је дужан да води рачуна о срезмерности између висине обавезе извршног дужника и предмета извршења. Ако извршни поверилац у предлогу не наведе предмет извршења, већ захтева да се извршење спроведе на целокупној имовини извршног дужника или уз предлог поднесе захтев за добијање изјаве о имовини дужника, суд одређује извршење не наводећи предмет, већ након идентификације имовине извршног дужника закључком одређује предмет извршења.⁵

II ПРАВНА СРЕДСТВА ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА ТРЕЋИХ ЛИЦА НА ПРЕДМЕТУ ИЗВРШЕЊА

Предмет извршења могу бити ствари и права која припадају извршном дужнику. Понекад се, међутим, догађа да извршењем буду обухваћене ствари и права која припадају трећем лицу, лицу које није ни извршни дужник ни извршни поверилац. То се најчешће догађа због тога што извршни поверилац, када предлаже предмет извршења, претпоставља да су све ствари које се налазе у поседу извршног дужника његово власништво, а суд нема овлашћење да приликом доношења решења о извршењу проверава да ли су те ствари својина извршног дужника, или треће лице има неко право које спречава извршење.

Да би трећем лицу омогућио да заштити своје право, законодавац је прописао специфична правна средства која треће лице може употребити, што му омогућава да учествује у поступку извршења без обзира што није странка и да предузима одређене радње како би заштитило своја права и правне интересе.

Правна средства која треће лице може користити су: приговор трећег лица (излучни приговор) и излучна тужба.

⁴ Чл. 19. ст. 5. и 6. ЗИО

⁵ Чл. 20. ЗИО

Приговор трећег лица је средство заштите које треће лице користи када тражи да се одређени предмет, у погледу којег има право које спречава извршење, излучи (издвоји) из масе предмета извршења. Да би треће лице успело са приговором, међутим, потребно је да право, за које тврди да му припада, буде такво да може спречити извршење на том предмету. (Шаркић, Н., Николић, М., 2013: 166) Ако треће лице не стави приговор да у погледу предмета извршења има право које спречава извршење, сматра се да на предмету извршења који се налази у државини дужника право трећег лица не постоји и да је дужник власник ствари, па ће се у том случају спровести извршење на тој ствари. Права трећих лица на основу којих се може спречити извршење на стварима и правима која су предмет извршења могу бити стварноправне и облигационоправне природе.

1. Заштита стварних права трећих лица на предмету извршења

Да би треће лице успело са правним средством којим штити своје право на предмету извршења, потребно је да његово право буде таквог квалитета да спречава извршење. То су, пре свега, стварна права, а најчешће право на основу кога се тражи излучење јесте право својине.⁶⁷ Поред искључивог права својине, излучење се може тражити и на основу сусвојине⁸ или заједничке својине.⁹

Тиме се штити право на имовину правних субјеката, као једно од основних људских права које је гарантовано највишим међународним (одредбом чл. 1. Протокола број 1 уз

⁶ Право својине је најшира правна власт држања, коришћења и располагања са ствари која делује према свима (*erga omnes*) (Куштримовић, К., Р., Лазић, М., 2009: 59)

⁷ Право својине трећег лица на непокретности која је предмет извршења, искључује могућност извршења, јер треће лице није дужник из извршне исправе, што даље значи да се извршење на тој непокретности не може спровести зато што је недопуштено (Решење Трговинског суда у Београду, П. 3907/02 од 12.11.2002. године)

⁸ Сусвојина је право својине које два или више лица (сувласници), сваки према свом уделу, имају на истој ствари (Винш, Т., 2004: 58). Уколико је сувласнички удео трећег лица на покретној ствари мањи од једне половине ствари, треће лице нема права на излучни приговор.

⁹ Заједничка својина је право својине које два или више лица (заједничара) заједно имају поводом једне ствари, при чему њихови удели у заједничкој ствари нису одређени, тако да се њихово право простире на ствар у целини (Винш, Т., 2004: 69).

Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода¹⁰) и домаћим (одредбом чл. 58. Устава РС¹¹) правним актима. (Марјановић, М., 2012: 127)

Излучење се не може тражити на основу свих стварних права. Тако, нпр., ако треће лице има право залоге или хипотеке,¹² то није основ за излучење, већ ова права утичу на редослед намирења.¹³ Права личне и стварне службености и стварни терети, такође, не могу бити основ излучног приговора. Личне службености и стварни терети који су у земљишним књигама уписани пре права заложних поверилаца не гасе се продајом непокретности, док личне службености и стварни терети који су уписани после права заложних поверилаца гасе се, осим уколико се не споразумеју њихови титулари и купац да ова права остану на непокретност, али у том случају се од куповне цене одбија износ у висини накнаде за личне службености и стварне терете. (Шаркић, Н., 1994: 342) Право прече куповине, такође, није основ за излучни приговор и оно престаје продајом непокретности.

2. Заштита облигационих права трећих лица на предмету извршења

И нека облигациона права могу бити основ за излучење. Ово је могуће када извршни дужник има обавезу да након извршења уговора, ствар трећег лица коју држи по основу неког облигационоправног односа у време покретања извршног поступка, врати трећем лицу. Таква могућност оправдава се тиме што ни дужник нема право да отуђи ствар коју поседује на основу уговора, јер та ствар не улази у његову имовину, па извршни поверилац не може стећи на основу извршења више права него што их сам извршни дужник има. (Воргић, Н., 1966: 73) Тако, нпр., ако је треће лице поверилац по основу

¹⁰ Одредбом чл. 1. ст. 1. Протокола број 1 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, прописано је да свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине, да нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

¹¹ Одредбом чл. 58. Устава РС прописано је да се јемчи мирно уживање својине и других имовинских права стечених на основу закона, да право својине може бити одузето или ограничено само у јавном интересу утврђеном на основу закона, уз накнаду која не може бити нижа од тржишне, да се законом може ограничити начин коришћења имовине и да је одузимање или ограничење имовине ради наплате пореза и других дажбина или казни, дозвољено само у складу са законом.

¹² Жалбени навод да извршење не може да се спроведе на наведеним непокретностима јер су исте оптерећене хипотеком у корист трећег лица, није основан јер извршење може да се спроведе и на ствари на којој постоји заложно право трећег лица јер се извршење спроводи по правилима ЗИП о редоследу намирења. (Решење Вишег суда у Новом Саду, Гж.бр. 7329/10 од 03.02.2011. године)

¹³ Чл. 101. ЗИО

уговора о остави,¹⁴ послузи, делу,¹⁵ превозу,¹⁶ комисиону,¹⁷ ускладиштењу,¹⁸ уговора о лизингу,¹⁹ оно има право да захтева да се ствар на којој по том уговору има право излучи из предмета извршења.

Када су у питању ствари које се налазе код трећег лица по основу неког уговора, а у својини су извршног дужника, треће лице може, али не мора да их преда у случају пленидбе. У случају да треће лице не преда такве ствари, извршни поверилац се из њих може намирити само уколико извршни дужник поврати ствар - испуњењем уговора. (Воргић, Н., 1966: 74)

И сва облигациона права нису основ за излучење. Тако се нпр. на основу уговора о закупу не може тражити излучење, јер купац постаје нови закуподавац, па уговор о закупу и даље важи само између других лица.

Ако треће лице нема право да поднесе приговор, односно захтева излучење, има право на накнаду штете према дужнику због неиспуњења обавезе.²⁰

III ИСТОРИЈСКИ ОСВРТ НА ПРАВНА СРЕДСТВА ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА ТРЕЋИХ ЛИЦА НА ПРЕДМЕТУ ИЗВРШЕЊА

У Републици Србији извршни поступак је регулисан ЗИО из 2011. године, којим су прописана и уређена, између осталог, и правна средства за заштиту права трећих лица на предмету извршења, којима се омогућава учешће трећих лица у поступку извршења а ради заштите њихових права на предмету извршења која могу бити повређена у том поступку. Ова правна средства нису најновијег датума, већ су била прописана и законима који су важиви у прошлости.

У извршном процесном праву долазило је релативно често до измена, при чему није мењана само садржина закона, већ и њихов назив.²¹ Да бисмо проучили правна

¹⁴ Чл. 712. ЗОО

¹⁵ Чл. 600. ЗОО

¹⁶ Чл. 648. ЗОО

¹⁷ Чл. 771. ЗОО

¹⁸ Чл. 730. ЗОО

¹⁹ Чл. 6. Закона о финансијском лизингу

²⁰ Чл. 262. ст. 2. ЗОО

²¹ Закон из 1930. године звао се Закон о извршењу и обезбеђењу, затим су закони који су регулисали ову материју доношени под називом Закон о извршном поступку, да би данас поново овај закон носио назив Закон о извршењу и обезбеђењу.

средства за заштиту права трећих лица на предмету извршења, уочили сврху и значај ових средстава, као и њихову делотворност, било је неопходно да анализирамо релевантна правила садржана у раније важећим законима.

У овом делу рада, изложићемо хронолошким редоследом законска решења садржана у раније важећим законима, а то су ЗИО из 1930. године, ЗИП из 1978. године, ЗИО из 2000. године и ЗИП из 2004. године.

1. Закон о извршењу и обезбеђењу из 1930. године

1.1. Противљење трећег лица против извршења (излучна тужба)

Законом о извршењу и обезбеђењу из 1930. године,²² у домаћем праву, уведена су правна средства за заштиту права трећих лица на предмету извршења. Тиме је трећим лицима било омогућено да учествују у извршном поступку, иако нису странке, ради заштите својих права и правних интереса.

Извршење се, као и данас, могло спровести само на стварима које су припадале извршном дужнику. Трећа лица нису била у дужничко-поверилачком односу са извршним повериоцем, па њихова имовина није могла бити обухваћена предметом извршења. Ствари које су се налазиле код трећег лица, а припадале извршном дужнику, могле су бити заплењене само ако је треће лице било вољно да их преда.²³ Уколико су се ствари на којима је треће лице имало неко стварно или облигационо право, које је било таквог квалитета да је могло спречити извршење, налазиле код извршног дужника, могле су бити заплењене. У том случају треће лице, титулар права, био је доведен у опасности од губитка свог права. Како би се омогућило трећем лицу да предупреди губитак права на ствар, која је постала предмет извршења, иако није дужникова, треће лице је могло да захтева излучење (издвајање) те ствари из предмета извршења. Правно средство, које је

²² У Краљевини Југослвији, 1. јануара 1938. године, ступио је на снагу ЗИО којим је регулисана материја принудног извршења. (Трива С., Белајац В., Дика М., 1980: 13) Примену овог закона прекинуо је Други светски рат, после чега је са његовом применом у судској пракси настављено на основу Закона о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године и за време непријатељске окупације. Њиме је прописано да се закони који су били на снази 6. априла 1941. године могу примењивати на односе који нису уређени важећим прописима, ако нису у супротности са Уставом ФНРЈ, уставима народних република, законима и осталим важећим прописима, као и са начелима уставног поретка ФНРЈ и њених република,²² до доношења новог закона – ЗИП из 1978. године.

²³ § 212. ст. 1. ЗИО

законодавац ставио на располагање трећем лицу, звало се противљење трећег лица против извршења.

Институт противљење трећег лица уведен је у наш правни систем, по угледу на аустријски Закон о поступку при извршењу и обезбеђењу из 1896. године. (Салма, М., 2014: 195) Трећа лица су могла изјавити противљење уколико су на предмету извршења или на неком његовом делу или на неком припатку непокретности на којој се спроводи извршење имала такво право због којег није допуштено извршење.²⁴ Таква су се противљења морала остваривати излучном тужбом. Треће лице је излучном тужбом изјављивало противљење против извршења и захтевало заштиту свог права на предмету на коме се извршење спроводи, при чему је то најчешће било право својине, али су могла бити и нека друга стварна или облигациона права. (Срдић, М., 1979: 464) Излучном тужбом се ишло за тим да се спровођење извршења на одређеним стварима прогласи недопуштеним. Крајњи циљ излучне тужбе био је обустава извршења на предмету на коме треће лице има право које спречава извршење, па је предлог за обуставу извршења могао бити спојен са главним тужбеним захтевом. (Горшић, Ф., 1930: 148)

У поступку по излучној тужби активну легитимацију имало је треће лице. Излучна тужба се није подносила против предлога за извршење, нити против решења о дозволи извршења, већ против оне извршне радње којом се повређује право трећег лица. Повреда права трећег лица није зависила од основаности или неоснованости предлога за извршење, нити је проузрокована тиме што је суд дозволио извршење, већ тиме што је радњом извршења обухваћено и неко право лица које није дужно да учествује у извршном поступку, а то је треће лице. Као треће лице могло се јавити и лице које је у извршној или веродостојној исправи, на основу које је поверилац поднео предлог за извршење, означено као дужник, ако се против њега извршење не води (јер га извршни поверилац није означио као извршног дужника у предлогу за извршење), затим правни наследник дужника на чијој се имовини извршење спроводи, све док извршење не буде дозвољено против њега по основу сукцесије, затим сувласник ствари која је предмет извршења против другог сувласника у погледу свог дела. Да би треће лице успело у парници, право које је основ противљења требало је да припада лично њему, како у време спровођења извршења тако и у време покретања парнице, док каснија промена није била од значаја, тако да је овде

²⁴ § 36. ст. 1. ЗИО

постојало одступање од правила да је за одлуку меродавно стање које постоји у часу закључења главне расправе.

Пасивну легитимацију имао је извршни поверилац. Излучна тужба се подносила против извршног повериоца, с обзиром да се извршење, које је повод подношења излучне тужбе, спроводило на његов предлог и у његову корист. При том је он пленидбом стицао заложно право на стварима које су биле обухваћене предметом извршења. Поред тога, од њега је зависило хоће ли се извршење на одређеном предмету обуставити. (Горшић, Ф., 1930: 150) Уколико је извршење затражено од стране више повериоца, логично је да су за потпун успех тужбом морали бити обухваћени сви повериоци. У случају преноса потраживања са једног лица (првобитног извршног повериоца) на друго, пасивна легитимација је прелазила са цедента на цесионара од тренутка пријаве извршном суду, тако да није била потребна нова тужба. Парница се, међутим, могла наставити између првобитних парничних страна уколико тужилац не прихвати ступање цесионара у парницу. (Воргић, Н., 1966: 65)

Поред извршног повериоца, овом тужбом могао је бити обухваћен и извршни дужник,²⁵ али само ако је дао повод за тужбу, тј. ако је и он оспорио тужиочев захтев. (Горшић, Ф., 1930: 150) У том случају извршни дужник и извршни поверилац имали су положај пасивних супарничара.²⁶ Као пасивно легитимисана странка, није се могао појавити само извршни дужник јер би излучна тужба само против извршног дужника била без сврхе. Извршни дужник није био иницијатор извршног поступка, самим тим није могао спречити извршење на ствар трећег лица, нити је могао спречити обуставу извршења уколико извршни поверилац пристане на обуставу. Треће лице, међутим, ради повраћаја ствари у натуралном облику, могло је да поднесе својинску тужбу против самог извршног дужника уколико има основа за то. Ова тужба није имала карактер излучне тужбе, па су важила општа правила парничног поступка, а не одредбе извршног поступка којима је регулисано право трећег лица на излучну тужбу.

Излучна тужба се могла подићи у било којој фази извршног поступка – од доношења решења о дозволи извршења, јер решењем о извршењу може бити одређен предмет извршења, тако да у том тренутку треће лице може знати да ли је неко његово право угрожено и да ли постоји опасност да ће бити повређено приликом спровођења

²⁵ § 36. ст. 2. ЗИО

²⁶ § 36. ст. 2. ЗИО

извршења, па до окончања поступка. С обзиром да законодавац није прописивао генерални рок за окончање извршног поступка, моменат до кога су трећа лица могла поднети излучну тужбу зависио је од предмета, односно, средства извршења. Ако се, нпр., извршење спроводило на покретним или непокретним стварима, поступак се окончавао продајом и предајом (односно, доношењем решења о предаји) ствари купцу, те је треће лице, које је имало неко право на предмету извршења којим се може спречити продаја, могло то своје право да пријави до рочишта за јавну продају и то најкасније до почетка поступка продаје. Уколико је извршни поступак био окончан и непокретност као предмет извршења била продата путем јавне продаје, треће лице није могло више поднети излучну тужбу и остварити излучни захтев. (Воргић, Н., 1966: 76) Након продаје ствари није се могао тражити њен повраћај. У пракси се излучна тужба могла подићи и након продаје, све док не буде ствар предата купцу, односно решење о предаји непокретне ствари не постане правноснажно, али тужбени захтев више није био уперен на ствар већ на купопродајну цену ствари. (Горшић, Ф., 1930: 150)

Уколико треће лице не би поднело излучну тужбу у току трајања поступка извршења, губило би право на ову тужбу. То не значи да је треће лице губило своје право јер је оно могло тражити надокнаду вредности продате ствари од извршног повериоца. Након окончања извршног поступка треће лице није могло добити назад ствар (захтевати њено издвајање из предмета извршења), али је могло добити накнаду вредности те ствари. Тужба којом треће лице на овај начин штити своје право (тражи накнаду штете) није излучна тужба, и њоме треће лице своје право не остварује у извршном, већ парничном поступку по правилима општег грађанског права. (Горшић, Ф., 1930: 150) Извршни дужник није био власник ствари и он није постао њен власник ни доношењем решења о њеној продаји, па поверилац није могао да стекне право својине на ствар.²⁷ Не само на ствар, него ни на новчани износ који је добијен продајом ствари, а којим је намирено његово потраживање. Иако није поднело излучну тужбу, треће лице је имало право да тражи од повериоца накнаду вредности ствари.

У вези са тим, у пракси се поставило питање да ли се могла захтевати тржишна вредност ствари или вредност која је постигнута путем јавне принудне продаје. То је зависило од савесности повериоца. Ако је поверилац био несавестан – знао или могао

²⁷ *Nemo plus iuris in alium transfere potest quam ipse habet* – нико на другог не може пренети више права него што сам има.

знати да ствар или право на којој тражи извршење није у власништву извршног дужника већ трећег лица, онда је био дужан да накнади пуну вредност ствари. Уколико није знао нити је могао знати да је извршењем обухваћена ствар на коју треће лице има право које спречава извршење, дужан је да накнади вредност само у оном износу који је добијен продајом ствари. (Ковач, К., 1972: 7) Треће лице је могло захтевати накнаду вредности ствари од стране извршног повериоца, јер у супротном би се извршни поверилац неосновано обогатио на терет трећег лица. Извршни поверилац је могао да се намири само из имовине извршног дужника, уколико је он има, а не из имовине трећег лица. Још један разлог да треће лице захтева накнаду вредности ствари од извршног повериоца, а не извршног дужника, јесте опасност од немогућности да накнади вредност ствари од стране извршног дужника, јер он можда нема друге имовине.

По излучној тужби надлежан је био да одлучује суд дозволе извршења или извршни суд у зависности од фазе поступка у којој је треће лице поднело ову тужбу.²⁸ Надлежност суда се у овом случају није одређивала по општим прописима грађанског права о стварној и месној надлежности. Извршни суд је био искључиво надлежан за одлучивање по излучној тужби, тако да је пророгација²⁹ надлежности била забрањена.³⁰

Што се тиче парничних трошкова, који настану у парници поводом излучне тужбе, није увек важило правило да је странка која изгуби спор у обавези да противној странци накнади трошкове поступка. Извршни поверилац, који се по излучној тужби јавља као пасивно легитимисана страна, најчешће не зна за права трећих лица на предмету извршења, дакле савестан је. Зато је извршни суд могао одлучити да свака странка сноси своје трошкове чак и ако је тужбени захтев трећег лица усвојен, ако је утврђено да је извршни поверилац имао оправдане разлоге да сматра да не постоји право трећег лица на предмету извршења. (Воргић, Н., 1969: 76)

²⁸ § 36. ст. 3. ЗИО

²⁹ Пророгација надлежности јесте могућност странака да се споразумно договоре о месној надлежности суда, док споразум о стварној и функционалној надлежности није допуштен.

³⁰ § 64. ЗИО

1.2. Одлагање, ограничење и обустава извршења

Један од разлога због којих је ЗИО било дозвољено одлагање извршења јесте и излучна тужба.³¹ Уз излучну тужбу излучни тужилац имао је право да захтева и одлагање извршења. О захтеву за одлагање извршења суд је одлучивао решењем. Решење се по правилу доносило на предлог заинтересованог лица (излучног тужиоца). Поред предлога, за одлагање извршења требало је да тражилац одлагања – излучни тужилац, учини вероватним да постоји опасност да ће за њега наступити ненадокнадива или тешко надокнадива штета ако се извршење започне или настави,³² као и да одлагање извршења неће довести у опасност намирење извршног повериоца.³³ Суд је могао дозволити одлагање извршења и ако би тиме могло да буде доведено у опасност намирење извршног повериоца, с тим што би тада одлагање било условљено полагањем јемства³⁴ од стране тражиоца одлагања.³⁵ Ако су после дозволе суда о одлагању извршења наступиле околности које су учиниле вероватним опасност да се извршни поверилац неће моћи намирити, суд је, на предлог извршног повериоца, позивао тражиоца одлагања да у одређеном року да обезбеђење. У супротном извршење би се наставило.³⁶

Предлог за одлагање поступка извршења, у зависности од тога да ли се подносио пре него што је спровођење извршења започело (у поступку дозволе извршења) или након тога, подносио се суду који у првом степену дозвољава извршење или пак код извршног суда, тако да је долазило до атракције надлежности.

Када би суд дозволио одлагање извршења у случају подизања излучне тужбе, извршење се одлагало до ступања на правну снагу одлуке по излучној тужби. Суд је, у самом решењу којим се извршење одлаже, означавао време за које ће се извршење одложити – нпр. до правноснажности одлуке од које је зависило да ли ће се извршење наставити или обуставити.³⁷

Према ЗИО, када је излучни тужилац успео са својим тужбеним захтевом, односно када суд правноснажном одлуком утврди да је ствар која је предмет извршења власништво

³¹ § 41. ст. 1. т. 5. ЗИО

³² § 42. ст. 1. ЗИО

³³ § 42. ст. 2. ЗИО

³⁴ Новчани износ који треће лице полаже како би се обезбедило намирење повериоца. На том износу поверилац стиче право залогe.

³⁵ § 42. ст. 2. ЗИО

³⁶ § 42. ст. 2. ЗИО

³⁷ § 42. ст. 3. ЗИО

излучног тужиоца, а не извршног дужника, а друге ствари нису обухваћене предметом извршења, суд је доносио решење о обустави извршења.³⁸ Решење о обустави извршења доносило се на предлог заинтересованог лица, или по службеној дужности. Обуштава извршног поступка по службеној дужности није била обавезна већ факултативна. Уколико суд не би обуставио поступак по службеној дужности, био је потребан предлог трећег лица за обуставу извршења. (Горшић, Ф., 1930: 155) Суд је, по правилу, обустављао поступак извршења по службеној дужности када се радило о јавноправним интересима. Ако се радило о заштити претежно приватних интереса, суд није обустављао извршни поступак без предлога за обуставу или предлога за ограничење. Излучни тужилац могао је већ са тужбом спојити и предлог за обуставу извршења.³⁹ Пре обустављања или ограничења извршног поступка одржавала се усмена расправа са странкама како би се одлучило о предлогу.⁴⁰

Обустављени извршни поступак није се више могао наставити ни по предлогу ни по службеној дужности. У случају обуставе извршног поступка, извршни поверилац је могао свој извршни захтев остварити покретањем новог извршног поступка.

Ограничење извршења подразумевало је делимичну обуставу извршног поступка. До ограничења извршења долазило је када разлози за обуставу наступе само у погледу неких од ствари на којима се спроводи извршење – када дође до излучења (издвајања) једне ствари из предмета извршења, при чему суд, уместо обуставе, наређује сразмерно ограничење извршења.⁴¹

2. Закон о извршном поступку из 1978. године

И ЗИП из 1978. године⁴² је трећим лицима која имају право на предмету извршења које спречава извршење, дозвољавао одређена правна средства која су се могла користити

³⁸ § 38. ст. 1. т.1. ЗИО

³⁹ § 38. ст. 3. ЗИО

⁴⁰ § 44. ст. 3. ЗИО

⁴¹ § 40. ст. 1. ЗИО

⁴² Са припремама ЗИП почело се убрзо након ступања на снагу ЗИО из 1930. године. Године 1946. објављен је Нацрт Закона о грађанском судском поступку, који је између осталог, обухватао и правила извршног права. Када се увидело да нису испуњене све претпоставке за доношење целовитог Грађанског законика, даљи рад је најпре настављен на израду Закона о парничном поступку који је донет 1956. године, а затим се приступило изради ЗИП. Нови закон који је регулисао извршни поступак донела је скупштина СФРЈ 30.03.1978. године. Он је ступио на снагу 01.10.1987. године. Овај закон је настао на темељу ЗИО из 1930. године и није уређивао непосредно сва питања, већ се поред њега супсидијарно примењивао и Закон о

да се предмет изузме (излучи) од извршења.⁴³ Овај закон је, по нашем мишљењу, пружао најдетаљнију и најефикаснију заштиту правима трећих лица. Иако су постојале бројне критике на рачун овог закона зато што се сматрало да велика заштита права трећих лица доводи до одуговлачења извршног поступка што је у супротности са начелом хитности, нарочито када се радило о могућности одлагања извршења, сматрамо да се начелу хитности не сме дати предност у односу на заштиту права трећих лица. Омогућавање једном правном субјекту да заштити своје право – оствари извршно потраживање, не сме бити на штету другог правног субјекта (трећег лица у извршном поступку – титулара права на ствар која је обухваћена предметом извршења).

За заштиту права трећих лица на стварима која су обухваћена предметом извршења ЗИП је прописивао приговор трећег лица и излучну тужбу.

2.1. Приговор трећег лица

Треће лице, које је тврдило да на предмету извршења има право које спречава извршење, могло је поднети приговор. Приговором против извршења тражило се да се извршење на одређеном предмету прогласи недопуштеним.⁴⁴

Приговор трећег лица био је усмерен против извршења, а не против решења о извршењу које и не мора садржати појединачно одређење предмета на којима ће се извршење спровести. Треће лице је приговор могло поднети, као и по претходном закону, од доношења решења о извршењу до окончања извршног поступка.⁴⁵ Уз приговор треће лице је било овлашћено да захтева и одлагање извршења. Суд је дозвољавао одлагање извршења, на предмету на коме треће лице тражи да се извршење прогласи недопуштеним, уколико утврди да би треће лице извршењем могло претрпети знатнију штету. Одлагање извршења суд је могао условити и полагањем јемства од стране трећег лица.⁴⁶

парничном поступку. Прописано је било да се започети поступци извршења доврше по дотадашњим прописима и правним правилима о извршењу. (Трива, С., Белајац, В., Дика, М., 1980: 13-15)

⁴³ Ову заштиту треба одвојити од заштите која се странкама и осталим учесницима (трећим лицима између осталог) пружа према чл. 47. ЗИП тиме што се омогућава да они треже поднеском од суда да се отклоне неправилности које је службено лице учинило у спровођењу извршења, при чему суд доноси решење, а странка или учесник који је тражио отклањање ових неправилности, има право жалбе на решење суда уколико је њиме одбијен његов захтев. (Старовић, Б., 1987: 177)

⁴⁴ Чл. 56. ст. 1. ЗИП

⁴⁵ Чл. 56. ст. 2. ЗИП

⁴⁶ Чл. 65. ЗИП

Приговором је треће лице тражило да се прогласи недопуштеним извршење на предмету на коме тврди да има неко право које спречава извршење. Уколико приговор не одбаци као неблаговремен или неуредан поднесак, суд би га достављао ивршном повериоцу, и позивао га да се у року од 8 дана од дана достављања изјасни о њему.⁴⁷ Овај рок је дилаторан. У овом року поверилац је требало да се изјасни о томе да ли прихвата приговор и да ли даје сагласност да се предмет изузме од извршења или не. Након тога суд је могао да донесе решење којим ће приговор усвојити и обуставити извршење на том предмету и да одлучи да се тај предмет изузме из поступка извршења, или да треће лице упуту на парницу. (Старовић, Б., 1987: 178) Пре него што се поверилац изјасни о приговору, суд није могао нити да одбије приговор као неоснован нити да га усвоји.

О приговору трећег лица суд није одлучивао мериторно већ према диспозицији повериоца. С обзиром да треће лице није странка у ивршном поступку, оно нити има обавезу да се повинује правилима овог поступка⁴⁸ нити право на мериторну одлуку. Ако би поверилац признао право трећег лица на предмету извршења, суд је усвајао приговор и одлучивао да се извршење на том предмету обустави. Уколико би се поверилац супротставио праву трећег лица, или се у року од осам дана не изјасни о приговору, настајао је спор између њих поводом права трећег лица на предмету извршења. Ивршни суд, том приликом, није мериторно одлучивао већ је треће лице упућивао на парницу.⁴⁹ Ћутање повериоца се изједначавало са негативним изјашњењем о приговору. Ако се поверилац не би изјаснио у прописаном року, па важи претпоставка да се изјаснио негативно, није губио овлашћење да се касније изјасни позитивно о приговору. (Старовић, Б., 1987: 179)

Када треће лице поднесе захтев за отклањање неправилности при спровођењу извршења тако што ће се изузети од извршења захваћени предмет, суд је најпре о њему одлучивао у складу са чл. 47. ЗИП, па ако утврди да нема неправилности у спровођењу извршења, поступао је као са излучним приговором. (Старовић, Б., 1987: 178)

⁴⁷ Чл. 56. ст. 3. ЗИП

⁴⁸ Учешће трећег лица у ивршном поступку је пре свега његово право, а не обавеза. ЗИП-ом из 1978. године трећем лицу је омогућено и да, ради проглашења извршења недопуштеним на ствар на којој има право, поднесе излучну тужбу непосредно парничном суду.

⁴⁹ По правилу, када настане спор између повериоца или дужника и трећег лица, суд упућује треће лице на парницу где се мериторно одлучује о његовом захтеву. Изузетак су једностраначке ствари, када је поступак покренут по службеној дужности, где ће ивршни суд, штитећи јавни интерес, сам одлучити о основаности захтева за излучење, без упућивања на парницу. (Трива, С., Белајац, В., Дика, М., 1980: 293)

⁵⁰ Чл. 57. ст. 1. ЗИП

2.2. Излучна тужба

Суд је треће лице упућивао на парницу ради тражења проглашења да је извршење на одређеном предмету недопуштено, закључком против кога није била дозвољена жалба.⁵¹ У закључку о упућивању на парницу суд је одређивао рок у коме треће лице (излучни тужилац) треба подићи тужбу. Излучном тужбом покретао се парнични поступак ради проглашења да је извршење на одређеном предмету недопуштено. Ако треће лице у остављеном року не би поднело излучну тужбу, суд је настављао поступак као да приговора није било.

Треће лице је могло подићи тужбу и након протеча рока, који му је суд оставио за покретање парнице, све до окончања извршног поступка, с тим што је у том случају сносило трошкове у извршном поступку који су проузроковани услед задоцњења.⁵²

У парницама покренутим излучном тужбом решаван је извршни спор. Надлежност парничног суда била је утврђена чл. 63. ЗПП, којим је било прописано да је за суђење у споровима који настају у току и поводом судског и административног извршног поступка месно искључиво надлежан суд на чијем подручју се налази суд који спроводи извршни поступак, односно на чијем се подручју спроводи административно извршење.

Излучна тужба трећег лица била је усмерена против извршног повериоца који је имао својство туженог у овој правној ствари. Тужбом се захтевало да се утврди да је извршење недопуштено на одређеном предмету јер треће лице има одређена права која спречавају извршење. Излучна тужба је увек била усмерена против извршног повериоца с озбиром да је он иницирао извршни поступак и тражио намирне свог потраживања, због чијег је намирења захваћена и ствар трећег лица. Поред повериоца, излучна тужба могла је бити усмерена и против дужника ако се и он супротставио приговору трећег лица (оспорио постојање права трећег лица) да би се утврдило постојање тог права.⁵³ Без ове претпоставке тужба би била одбачена јер тужилац нема правни интерес да против дужника поднесе тужбу.⁵⁴ Ако је суд усвојио тужбени захтев, дужник који није дао повода за тужбу

⁵¹ О упућивању трећег лица да против повериоца у одређеном року покрене парницу ради проглашења да је извршење на одређеном предмету недопустиво одлучује се закључком против кога нема места правном леку – чл. 57. у вези са чл. 7. ст. 3. и чл. 8. ст. 3. ЗИП

⁵² Чл. 57. ст. 2. ЗИП

⁵³ Чл. 57. ст. 3. ЗИП

⁵⁴ Чл. 187. ЗПП прописује да тужилац може тражити да суд само утврди постојање, односно непостојање права или правног односа, с тим што се оваква тужба може подићи кад је то посебним прописима

и који је признао тужбени захтев пре него се упустио у расправљање о главној ствари, имао је право да тражи накнаду парничних трошкова и поред тога што је излучни тужилац успео у парници.⁵⁵ Међутим, тужба, која је уперена против дужника, није имала карактер излучне тужбе, јер се против дужника није могло захтевати да се утврди да је извршење на одређеном предмету недопуштено, с обзиром да он није ни тражио извршење. Овом тужбом треће лице је могло само захтевати да се утврди да постоји одређено право које је дужник оспорио. Тужба трећег лица против извршног дужника је била „права“ деклараторна тужба. (Старовић, Б., 1987: 181)

Тужбу против дужника треће лице је могло поднети истом суду пред којим је поднело тужбу против повериоца и онда када тај суд није надлежан да суди против дужника, тако да је долазило до атракције надлежности.

Када су и поверилац и дужник били обухваћени тужбом, они су имали својство формалних супарничара⁵⁶ и долазило је до кумулације тужбених захтева. Иако су поверилац и дужник били формални и нужни, нису били материјални супарничари јер између њих нема правне заједнице. (Станковић, Г., 2007: 190). Они нису били ни јединствени супарничари, и то не само зато што нису материјални супарничари него и зато што садржина тужбених захтева није иста. (Старовић, Б., 1987: 181) Тужбеним захтевом усмереним према повериоцу тражило се проглашење извршења недопуштеним, а према дужнику да се утврди постојање неког права трећег лица, односно правног односа на предмету извршења или удео на праву својине у предмету извршења и предају предмета извршења. (Трива, С., Белајац, В., Дика, М., 1980: 294)

Ако дужник није био обухваћен излучном тужбом, могао је приступити извршном повериоцу као туженом или трећем лицу као тужиоцу у излучном спору као умешач у парници.⁵⁷

предвиђено, кад тужилац има правни интерес да суд утврди постојање односно непостојање неког права или правног односа, док чл. 288. ст. 2. ЗПП прописује да суд на припремном рочишту може донети решење о одбацивању тужбе ако утврди да не постоји правни интерес тужиоца за подношење тужбе.

⁵⁵ Чл. 157. ЗПП

⁵⁶ Више лица могу једном тужбом тужити, односно бити тужени (супарничари) ако су предмет спора захтеви, односно обавезе исте врсте које се оснивају на битно истоветном чињеничном и правном основу, и ако постоји стварна и месна надлежност истог суда за сваки захтев и за сваког туженог (чл. 196. ст. 2. ЗПП).

⁵⁷ Лице које има правни интерес да у парници која тече међу других лица једна од страна успе, може се придружити овој страни. Умешач може ступити у парници током целог поступка све до правноснажности одлуке о тужбеном захтеву (чл. 206. ЗПП).

Предмет извршења могао је бити изузет од извршења само ако поступак извршења још увек траје. Ствари су могле да се излуче у свом оригинарном облику, ако је то било могуће, а ако није, изузимало се оно што је ступило на место те ствари или права (новчано потраживање, друга ствар која је ступила на место претходне). Уколико је извршни поступак окончан, није било могуће излучење ствари из масе предмета извршења. У том случају треће лице је имало право на накнаду штете које може остварити по правилима облигационог права, с обзиром да пресуда по излучној тужби нема више ефекта. (Старовић, Б., 1987: 181) За накнаду штете био је одговоран извршни поверилац. Накнада штете се оправдава концептом неоснованог обогаћења ако се утврди да трећем лицу припада право својине или друго право на ствар. Висина накнаде штете зависи од савесности односно несавесности извршног повериоца. Ако је био савестан, поверилац ће надокнадити штету у висини добијене цене продајом ствари, а уколико се докаже да је поверилац био несавестан и да је знао да ствар припада трећем лицу, а ипак је захтевао да се иста прода, биће дужан да накнади штету у висини прометне вредности ствари у моменту продаје. (Ристић, В., 1999: 122)

Према ЗИП из 1978. године, треће лице није било обавезно да пре покретања парничног поступка поднесе приговор извршном суду. За разлику од ЗИО из 2011. године, ЗИП из 1978. године није условљавао покретање парничног поступка упућивањем трећег лица на парницу од стране извршеног суда. Пошто треће лице није странка у извршном поступку, није било дужно ни да се повинује правилима поступка извршења, па самим тим могло је слободно да одлучи да ли ће прво изјавити приговор извршном суду или ће одмах поднети тужбу парничном суду, с тим што је тада ризиковало да плати трошкове непотребног парничног поступка или да не успе у парничном поступку са својим тужбеним захтевом због мање оперативности парничног суда. (Старовић, Б., 1987: 180) Сматрамо да је било целисходно решење ЗИП из 1978. године којим је трећем лицу било омогућено да самостално изабере хоће ли своје право штитити коришћењем правних средстава која ЗИП прописује (излучни приговор и излучну тужбу), или ће своје право штитити директно у парничном поступку.

У теорији је било спорно како треба да поступи парнични суд када треће лице поднесе тужбу директно њему. По схватању неких аутора, парнични суд би у том случају требало да поступи као извршни суд када је поднет излучни приговор. Приговор треба

доставити повериоцу, па уколико се он супротстави или се не изјасни о њему, треба наставити парнични поступак. Уколико призна постојање права трећег лица, треба обуставити поступак и приговор доставити извршном суду на даље решавање. Ако парнични суд ипак донесе мериторну одлуку (и поред тога што је извршни поверилац признао право трећег лица) то није разлог да се жалбом таква одлука укине и предмет врати извршном суду на даљи поступак. Поједини аутори су заступали став да парнични суд треба тужбу да обаци као недопуштену јер тужилац нема правни интерес с обзиром да није искористио сва правна средства која му стоје на располагању у извршном поступку. (Станковић, Г., 2007: 189) Ако суд одлучи мериторно, одлука се, и по овом схватању, не може укинути по жалби. Жалба може утицати само на трошкове парничног поступка. (Старовић, Б., 1987: 180)

Закон о извршном поступку из 1978. године је изричито прописивао када треће лице не може тражити да се извршење прогласи недопуштеним на одређеном предмету извршења. Треће лице које је на покретној ствари, која чини предмет извршења, имало сусвојину са уделом који је једнак половини или мањи од половине вредности ствари, није могло захтевати да се извршење на тој ствари (непокретности) прогласи недопуштеним.⁵⁸ У овом случају треће лице је имало две могућности:

- да се намири из износа добијеног продајом ствари сразмерно свом уделу у сусвојини, пре свих повериоца и пре накнаде трошкова извршног поступка,⁵⁹ или
- да задржи ствар на којој има сусвојину, ако положи износ који одговара вредности дужниковог удела у тој ствари.⁶⁰ У овом случају треће лице има својство купца.

Ако би треће лице, које је имало једнак или мањи сусвојински удео у ствари, захтевало првенствено намирење или пак да му се ствар уступи, јер ће положити вредност дужниковог сусвојинског дела, па поверилац оспори висину његовог сусвојинског удела или његово постојање, суд је треће лице упућивао на парницу да тужбом против повериоца утврди свој удео.⁶¹

Тужба којом се у овом случају покретала парница била је деклараторна, али није имала својство излучне тужбе. Подизањем ове тужбе није се могло тражити одлагање

⁵⁸ Чл. 58. ст. 1. ЗИП

⁵⁹ Чл. 58. ст. 1. ЗИП

⁶⁰ Чл. 58. ст. 2. ЗИП

⁶¹ Чл. 58. ст. 3. ЗИП

извршења на тој ствари, већ само одлагање намирења повериоца до висине удела на који се претендује. Уколико и дужник оспорава постојање удела трећег лица или његову висину, и он је могао бити обухваћен овом тужбом. (Старовић, Б., 1987: 183)

2.3. Одлагање и обустава извршења

У чл. 56. ЗИП из 1978. године било је прописано одлагање извршења на предлог трећег лица. Тиме је и овим законом, као и ЗИО из 1930. године, дата могућност трећем лицу да уз приговор, којим је поставило захтев да се прогласи недопуштеним извршење на одређеном предмету извршења, као и уз излучну тужбу, поднесе захтев за одлагање извршења.

Одлагањем извршења, с једне стране, штитио се интерес трећег лица, јер се тиме елиминисала опасност од наступања штете, до које би могло доћи ако би извршење било спроведено, а касније се утврди да је незаконито одређено на ствар због постојања права трећег лица. С друге стране, постојала је опасност да се неће заштити интерес повериоца, јер би његово намирење могло бити отежано или онемогућено. Управо због заштите интереса повериоца, као и ради пружања равноправне заштите, да би суд одложио извршење на захтев трећег лица, оно је било дужно да учини вероватним да би спровођењем извршења претрпело знатнију штету.⁶² Треће лице требало је да докаже, до степена вероватноће, да би спровођењем извршења претрпело знатнију штету, а о томе шта треба сматрати знатнијом штетом оцењује суд у сваком конкретном случају.

У време важења ЗИП из 1978. године постојало је схватање да оцена да ли трећем лицу од извршења прети знатнија штета, зависи од тога колика је вероватноћа да ће треће лице успети правним средством које је поднело (излучни приговор или излучна тужба). Приликом оцене основаности предлога за одлагање, извршни суд је, по том схватању, требало да прејудицира основаност уложеног правног средства. (Трива, С., Белајац, В., Дика, М., 1980: 200) Иако је ово схватање мало необично, јер се извршном суду намеће задатак да оцењује основаност правног средства о коме се одлучује у другом поступку, ипак је то било неопходно јер би се, у супротном, одлагање дозвољавало и када је очигледно да је правно средство неосновано и поднесено само ради одуговлачења

⁶² Чл. 65. ст. 1. ЗИП

извршног поступка. (Трива, С., Белајац, В., Дика, М., 1980: 200) Одлагање извршења суд је могао условити полагањем јемства⁶³ како би се осигурало намирење повериоачевог потраживања. Решењем којим се усваја предлог и одлаже извршење, суд је одређивао рок у коме је треће лице било дужно да положи јемство. Док треће лице не положи јемство, није наступало одлагање, већ је деловао превентивни застој до протеча рока који је одређен за полагање јемства. У току превентивног (делимичног) застоја, суд није могао предузимати извршне радње које би могле учинити излишним касније правноснажно одређено одлагање као што је нпр. продаја ствари.⁶⁴ Исто тако, суд је у току превентивног застоја укидао извршне радње које су већ спроведене ако би оне могле учинити излишним правноснажно одлагање извршења.

Према Триви, формулација одредбе чл. 65. ст. 1. ЗИП из 1978. године, која је прописивала могућност предлагања да се одложи извршење, указује на то да се одлагање могло тражити не само када се поднесе излучна тужба по чл. 57. ЗИП, него и уз приговор који је био прописан чл. 56. истог закона. Права трећег лица провођењем извршења могла су бити повређена, без обзира да ли је оно поднело излучни приговор или излучну тужбу. Поред тога, евидентан је био интерес трећег лица да тражи одлагање извршења, с обзиром да приговор не задржава провођење извршења. (Трива, С., Белајац, В., Дика, М., 1980: 205)

Извршење се могло одложити у потпуности или делимично. Ако су се разлози за одлагање односили само на неке ствари које су биле обухваћене предметом извршења, суд је делимично одлагао извршење. (Боранијашевић, В., 2003: 21) Када је одлагање извршења захтевало треће лице, које је тражило да се извршење на одређеном предмету извршења прогласи недопуштеним, до делимичног одлагања је долазило ако су извршењем биле обухваћене и друге ствари, а не само ствари на којима постоји право трећег лица, јер се одлагање одређује само за спорне предмете. Ако су само ствари за које је треће лице тражило да се излуче биле обухваћене предметом извршења, извршење се одлагало у потпуности. По правилу, предмет извршења није била само једна ствар, па се извршење најчешће одлагало делимично, за одређену ствар, а извршење се настављало на осталом делу предмета.

⁶³ Чл. 65. ст. 2. ЗИП

⁶⁴ Чл. 66. ст. 4. ЗИП

Одлагање извршења трајало је до окончања поступка по изјављеном правном средству трећег лица.⁶⁵ Одложено извршење се настављало по службеној дужности када протекне време за које је одложено, с тим што на предлог повериоца суд је могао наставити извршење и пре тога.⁶⁶ На предлог повериоца могло се одложено извршење наставити пре протеча рока за који је одлагање одређено ако он докаже до степена вероватноће да су престали разлози који су оправдавали одлагање. Ако су престали ови разлози, не постоји основ за даље одлагање извршења, па је суд одређивао да се спровођење извршења настави. Ако су, међутим, престали само неки разлози који су оправдавали одлагање, или уколико разлози за одлагање и даље постоје, поверилац је могао предложити наставак поступка. При томе је био дужан да положи јемство, чиме би се треће лице осигурало за случај да наступе штетне последице због наставка извршења пре протеча рока за који је одложено, односно пре окончања поступка по правном средству трећег лица. Суд је у овом случају одлучивао да ли је положено јемство довољно да се накнаде штетне последице које би могле наступити пре него што одлучи да ли ће прихватити предлог повериоца. Ако је положено јемство довољно да се отклоне евентуалне штетне последице, односно ако су престали разлози за одлагање извршења, нема разлога да суд одбије предлог повериоца и да се са одлагањем непотребно наставља, нарочито ако се узме у обзир хитност поступка. Дакле, у чл. 62. ст. 2. ЗИП из 1978. године прописане су две алтернативне могућности наставка извршења на предлог повериоца: ако докаже до степена вероватноће да су престали разлози за одлагање и ако положи јемство. Иако је и у једном и другом случају стајала формулација да суд „може“ одлучити да се извршење настави, ипак суд није имао исту слободу одлучивања у оба случаја, већ се радило о неспретној формулацији законодавца. (Трива, С., Белајац, В., Дика, М., 1980: 209) Суд је могао, али није морао да настави извршење када поверилац положи јемство, при чему је требало оценити околности конкретног случаја и интересе повериоца и трећег лица и у зависности од тога, наставити извршење или одбити предлог повериоца. Ако поверилац докаже, до степена вероватноће, да су престали разлози за одлагање, суд је морао наставити извршење.

Неки аутори (Трива, С., Белајац, В., Дика, М., 1980: 208) сматрали су да је, с обзиром да поверилац може полагањем јемства изазвати наставак поступка иако постоје

⁶⁵ Чл. 66. ст. 1. ЗИП

⁶⁶ Чл. 67. ст. 1. и 2. ЗИП

разлози за одлагање, повериоцу требало признати право да полагањем јемства спречи и само одлагање.

Правноснажна пресуда парничног суда којом је позитивно одлучено усвајањем тужбеног захтева и утврђено да је извршење на одређеном предмету извршења недопуштено, није доводила по сили закона (*ipso iure*) до обуставе извршења. Као и тужба, тако и пресуда била је деклараторног карактера. Пресудом се утврђивало да је извршење на одређеном предмету недопуштено, а да би дошло до обуставе извршења било је неопходно да треће лице предложи обуставу извршења на одређеном предмету извршном суду. Дакле, суд у овом случају не може по службеној дужности обуставити поступак извршења. Решењем о обустави извршења укидају се све спроведене извршне радње ако се тиме не дира у стечена права трећих лица.⁶⁷ Обустављањем извршења на одређеном предмету остварена је сврха излучног приговора као и излучне тужбе, а то је изузимање одређеног предмета од извршења, и самим тим је треће лице заштићено.

3. Закон о извршном поступку из 2000. године

Закон о извршном поступку из 1978. године, замењен је новим ЗИП из 2000. године. Неспорно је да је ЗИП из 2000. године пружао најмању заштиту правима трећих лица, с обзиром да није садржао одредбе о приговору трећих лица, о одлагању извршења на предлог трећих лица, о упућивању на парницу или други поступак ради недопустивости извршења. Није регулисао правна средства која су у извршном праву готово одувек постојала, а трећим лицима омогућавала да заштите своја права и правне интересе. Овим је доведена у питање заштита права и правних интереса правних субјеката, овде трећих лица, која су Уставом гарантована.

Изостанак прописа о приговору трећег лица може се тумачити на најмање два начина:

- да он уопште није био допуштен, тако да је треће лице могло поднети само тужбу којом је могло иницирати парнични поступак, што је неправично, и

⁶⁷ Чл. 68. ст. 2. ЗИП

- да је приговор био дозвољен, на шта указује чл. 49. ст. 3. ЗИП⁶⁸, али да поступак није био уређен законом, чиме су трећа лица била обесхрабрена да се обрате извршном суду ради излучења. (Хибер, Д., 2004: 42)

Након доношења ЗИП из 2000. године, Старовић је у свом чланку „Нови фрагменти Закона о извршном поступку 2000“, поставио питање да ли изостављање прописа о излучној тужби значи да излучна тужба не постоји у нашем праву по ЗИП из 2000. године, при чему се осврнуо на одредбу чл. 160. ЗПП која уређује питање трошкова парничног поступка поводом излучне тужбе. Он је сматрао да, ако ЗПП и даље регулише трошкове парничног поступка који настају вођењем парнице по излучној тужби, постоји излучна тужба којом се парница покреће.

Да излучни захтев постоји, по мишљењу Старовића, видљиво је и из чл. 48. ЗИП који је прописивао да учесник у извршном поступку може поднеском тражити од суда да се отклони неправилност коју је службено лице учинило у спровођењу извршења. Треће лице могло је да тражи да се одлучи решењем и тиме му је омогућен пут приговора и исходовање одлуке, с тим што није предвиђено одлагање извршења на предлог трећег лица. (Старовић, Б., 2001: 30)

Нема сумње да је треће лице имало право да тужбом у парничном поступку захтева заштиту својих права, али тужба којом се директно покреће парнични поступак не спада у тзв. извршне тужбе и не повлачи одлагање извршења. То је водило правној несигурности, због чега је дошло до суздржавања правних субјеката да ступају у различите правне односе – давања ствари на чување, консигнацију, послугу, закуп и друго.

Законодавац ЗИП из 2000. године није предвидео ни одлагање извршења на захтев трећег лица. Такав став је покушај да се заустави пракса злоупотребе овог института у циљу одуговлачења поступка извршења и намирења повериоца. (Мандић, Љ., 2001: 84) Циљ је био да се повериоцу омогући ефикаснија, економичнија и бржа заштита. (Мандић, Љ., 2001: 84) Нема сумње да се у томе успело. Поверилац је добио ефикаснију и бржу заштиту а и хитност поступка је добио на значај. Међутим, питање је да ли је то требало учинити на уштрб права трећих лица? Сматрамо да не, јер иако поверилац има извршну одлуку на основу које тражи намирење, законодавац не сме нарушити заштиту права трећих лица која никако нису дала повод за вођење овог поступка. Ради остваривања права

⁶⁸ На решење о извршењу може се уложити приговор, ако овим законом није одређено да приговор није дозвољен.

једног не сме бити повређено право другог правног субјекта (физичког или правног лица). Управо је то оно што се у овом случају могло десити.

Судска пракса је заузела став да треће лице може тражити заштиту својих права једино у парничном поступку при чему је треће лице могло тражити одређивање привремене мере.⁶⁹⁷⁰

Након доношења ЗИП из 2000. године, дошло је до прекида поступака по излучној тужби који су били у току, због тога што овим законом тужба није прописана, а сходно одредби чл. 262. ЗИП која прописује да ће се поступак извршења и обезбеђења започет до дана ступања на снагу овог закона окончати по одредбама овог закона.⁷¹

⁶⁹ С обзиром да ЗИП не предвиђа приговор трећег лица као правни лек, те уколико дође до пописа туђе ствари, власник пописане ствари може заштиту својих права остваривати у парничном поступку (својинска или државинска тужба са предлогом за одређивање привремене мере забране располагања стварима пописаним у извршном поступку). Нема места примени члана 48. Закона о извршном поступку, јер према члану 15. истог закона треће лице није учесник у поступку. (Одговор утврђен на седници Одељења за привредне спорове Вишег суда у Београду 15. октобра 2001. године)

⁷⁰ Тужилац је поднео тужбу за утврђење права својине и предаје непокретности, којом тражи да суд утврди да је тужилац власник пословних просторија... што су тужени дужни да признају и предају тужиоцу испражњену од свих лица и ствари, на располагање, те да се прогласи да је недопуштено извршење на предметној непокретности а која је одређена закључком Трговинског суда И. бр. 2126/02. Тужилац је наложио да суд у односу на тужене одреди привремену меру којом би се забранило свим туженима да на било који начин отуђе или оптерете спорне пословне просторије... Предлог за одређивање привремене мере заснива на чињеници, да може доћи до опасности за остварење потраживања, које би се на тај начин осујетило или знатно оштетило, као и да је мера потребна да би се спречио настанак ненадокнадиве штете. Суд је нашао да је основан предлог за одређивање привремене мере... У конкретном случају, суд је закључио да тужилац, имаоца права својине на сопственој непокретности, која је предмет извршења, што значи да тужиочево право својине искључује могућност извршења на предметној непокретности, јер тужилац није дужник из извршне исправе, што даље значи да се закључак о извршењу не може спровести из разлога што је извршење недопуштено. На овај начин, по оцени суда, тужилац је учинио вероватним постојање свог неновчаног потраживања као и објективне опасности од осујећења истог, односно да је предложена мера потребна да би се спречио настанак ненадокнадиве штете, која би наступила спровођењем овог решења. Зато је суд усвојио предлог за одређивање привремене мере, јер је нашао да су испуњени услови из чл. 254. ЗИП (Одлука Трговинског суда у Београду, П. 3907/02 од 12.11.2002. године и Ипв. (Р) – 149/12 од 17.01.2003. године).

⁷¹ Првостепеним решењем од 14. новембра 2000. године одбачена је тужба тужиоца као трећег лица (подносиоца приговора у извршном поступку) ради проглашења недопустивости извршења са предлогом за одређивање привремене мере...Тужилац у жалби истиче да је доношењем побијаног решења првостепени суд погрешно применио материјално право јер је одредба чл. 262. Новог Закона о извршном поступку („Службени лист СРЈ“ бр. 28/200) не може применити пошто је поступак из извршења прешао у парнични поступак. Жалба није основана. Правилно је првостепени суд поступио када је одлучио да одбаци тужбу, јер према одредби чл. 262. новог ЗИП предвиђено је да ће се поступак извршења и обезбеђења започет до дана ступања на сангу новог закона окончати по одредбама тог закона. Како нови ЗИП не познаје институт подношења тужбе ради проглашења извршења недопустивим, то су жалбени наводи тужиоца да се ради о парничном поступку а не о извршном поступку неосновани, јер парнични поступак не предвиђа подношење тужбе ради проглашења недопустивости извршења, већ таква тужба проистиче из извршног поступка када се подносилац приговора против решења о извршењу упућује на парницу ради подношења тужбе за проглашење извршења недопустивим (Одлука Вишег привредног суда у Београду, Пж. 45/2001 од 25. јануара 2001. године).

4. Закон о извршном поступку из 2004. године

Врло брзо, већ 2004. године, донет је нови ЗИП. Тим законом поново су прописана правна средства за заштиту права трећих лица. Законом о извршном поступку из 2004. године тежило се да се поново успостави равнотежа у правном положају извршних поверилаца и траћих лица у чему се и успело.

4.1. Приговор трећег лица

Законом о извршном поступку из 2004. године поново је трећем лицу дато право да изјави приговор. Оно је приговор могло поднети првостепеном суду све до окончања поступка извршења.⁷²⁷³ Овај приговор суд је могао одбацити ако треће лице не учини вероватним да има неко право у погледу предмета извршења које спречава извршење. Против решења којим је одбачен приговор треће лице имало је право жалбе о којој је одлучивао другостепени суд. (Васиљковић А., 2007: 28) Ако суд не одбаци приговор био је дужан да га достави повериоцу на одговор.⁷⁴ Поверилац је требало да се изјасни о приговору у року од 3 дана од дана достављања.⁷⁵ Ако се поверилац изјасни и призна право трећег лица, извршни суд је утврђивао да је недопуштено извршење на предмету на коме је неспорно да постоји право трећег лица и обустављао извршење на том предмету. Ако се, пак, извршни поверилац у остављеном року од три дана не изјасни о приговору или се успротиви приговору и оспори право трећег лица на одређеном предмету извршења, између извршног повериоца и трећег лица настајао је спор. У том случају суд је доносио решење којим је треће лице упућивао на парницу, с обзиром да је његово право оцењено

⁷² Чл. 23. ст. 1. ЗИП

⁷³ Лице које тврди да у погледу предмета извршења има такво право које спречава извршење, може поднети приговор против извршења којим тражи да се извршење на том предмету прогласи недопустивим. Приговор се може поднети до окончања извршног поступка, а ако спорност не буде отклоњена у извршном поступку онда се треће лице упућује на парницу. У конкретном случају тужилац је приговор поднео у извршном поступку након што је поступак принудног извршења спроведен, што значи да је извршни поступак окончан. Наиме, доношењем решења о предаји непокретности купцу које је постало правноснажно 22.10.2008. године, извршење је спроведено, односно поступак је окончан па тужилац у тој фази извршног поступка не може са успехом истицати приговор трећег лица дана 22.05.2009. године. У прилог правилне одлуке првостепеног суда указује и одредба чл. 133. ЗИП, која прописује да укидање или преиначење решења о извршењу после правноснажности решења о предаји непокретности купцу, нема утицаја на његово право стечено по решењу о продаји непокретности. (Одлука Апелационог суда у Новом Саду, Гж. 8530/10 од 24.08.2010).

⁷⁴ Чл. 23. ст. 2. ЗИП

⁷⁵ Чл. 23. ст. 2. ЗИП

вероватним. Извршни суд није овлашћен да мериторно одлучује о основаности приговора трећег лица. Он је само ценио вероватност постојања права трећег лица на предмету извршења које спречава извршење, али није утврђивао само постојање таквог права нити је могао прогласити извршење недопуштеним, осим ако извршни поверилац није признао право трећег лица.⁷⁶ Можемо приметити да су ова правила слична онима која је прописивао ЗИП из 1978. године. Закон о извршном поступку из 2004. године, чл. 23. ст. 2. ЗИП, прописивао је рок од три дана од дана достављања приговора трећег лица за изјашњавање повериоца о приговору за разлику од ЗИП из 1978. године који је такође предвиђао ово правно средство, а за изјашњење повериоца прописивао рок од 8 дана.⁷⁷

Када је упућено на парницу, треће лице је требало у року од 15 дана од дана достављања решења којим се упућује на парницу да излучном тужбом покрене парнични поступак ради утврђења да је извршење на одређеном предмету недопуштено.⁷⁸ Против решења извршног суда о упућивању на парницу није била дозвољена жалба.⁷⁹

4.2. Излучна тужба

Парнични поступак, у коме се одлучивало о постојању права трећег лица на ствар која је обухваћена предметом извршења покретао се излучном тужбом. Треће лице, које је у току поступка извршења изјавило приговор против извршења, могло је подићи излучну тужбу ако би се извршни поверилац успротивио његовом приговору или се није изјаснио о њему у одређеном року, ако је извршни суд оценио да вероватно постоји право трећег лица на предмету извршења, и ако је извршни суд донео решење којим је упутио треће лице на парницу. Ови услови су морали бити испуњени кумулативно. Излучна тужба је била усмерена против повериоца мада је њоме могао бити обухваћен и извршни дужник, ако је

⁷⁶О приговору трећег лица извршни суд може одлучити тако што ће приговор одбацити уколико није учињено вероватним постојање права које спречава извршење или, у супротном, уколико је то право учињено вероватним, упутити треће лице да у року од 15 дана покрене парнични поступак ради проглашења извршења на предмету за недопуштено. Дакле, о поднетом приговору извршни суд не одлучује упуштајући се у основаност права и нема могућности да прогласи извршење за недопуштено, јећ једино цени вероватност постојања права које спречава извршење и може упутити треће лице у правцу покретања парничног поступка у коме би се могла донети одлука о проглашењу извршења за недопуштено на предложеном предмету извршења. (Решење Вишег трговачког суда, Иж. 3081/07 од 24.12.2007. године)

⁷⁷ Чл. 56. ст. 3. ЗИП

⁷⁸ Чл. 23. ст. 4. ЗИП

⁷⁹ Чл. 23. ст. 6. ЗИП

и он оспоравао право трећег лица на одређеном предмету извршења.⁸⁰ О овој тужби није одлучивао извршни већ парнични суд.

Закон о извршном поступку из 2004. године омогућавао је трећем лицу да без упута суда, током целог извршног поступка, покрене парнични поступак против извршног повериоца ради проглашења да је извршење на одређеном предмету недопуштено.⁸¹ Ова радња, међутим, није утицала на ток извршног поступка, јер није долазило до одлагања извршења,⁸³ ни по службеној дужности, ни на предлог трећег лица. (Карамарковић, Л., Михајловић, Г., Шаркић, Н., Николић, М., 2006: 217)

4.3. Одлагање и обустава извршења

Подношење приговора трећег лица против извршења није спречавало даље спровођење извршења.⁸⁴ Овај закон је, међутим, прописивао могућност трећем лицу да затражи од извршног суда одлагање извршења у случају покретања парнице по излучној тужби под условима прописаним овим законом, по угледу на ЗИО из 1978. године, при чему се извршење одлаже до окончања парничног поступка.

Закон о извршном поступку из 2004. године прописивао је одлагање извршења на предлог трећег лица (чл. 65). До одлагања је долазило ако би треће лице учинило вероватним да би спровођењем извршења могло претрпети ненадокнадиву или тешко надокнадиву штету, и ако постоје нарочито оправдани разлози за то што је требало доказати јавном, или по закону овереном исправом, мада није нужно да се доказивање врши јавном или по закону овереном исправом. Суд је могао одржати рочиште пре него одлучи о предлогу за одлагање извршења.⁸⁵ Одлагање извршења суд је могао условити

⁸⁰ Чл. 23. ст. 5. ЗИП

⁸¹ Чл. 24. ст. 1. ЗИП

⁸² Треће лице није странка у извршном поступку, па се правилима извршног поступка не може таквом лицу ускратити право да подигне излучну тужбу иако није претходно уложило приговор. Приговор је право, а не дужност трећег лица и његова је ствар да ли ће изјавити приговор или ће одмах поднети тужбу без подношења пригора. (Пресуда Основног суда у Краљеву П8П.бр. 693/10 од 27.07.2010. године)

⁸³ Чл. 24. ст. 3. ЗИП

⁸⁴ Чл. 23. ст. 7. ЗИП

⁸⁵ Чл. 65. Закона регулише одлагање на предлог трећег лица и не предвиђа обавезу одржавања рочишта, али суд може рочиште одржати, ако нађе да је то целисходно. Обавеза достављања јавних или по закону оверених исправа ради доказивања постојања оправданих разлога за одлагање извршења на предлог извршног дужника је прописана у чл. 64. закона. У чл. 65. то није предвиђено. То је разумљиво. Из одредбе произлази да се ради о трећем лицу које је поднело приговор тврдећи да у погледу предмета извршења има

полагањем јемства у висини потраживања у року од осам дана од дана достављања решења.⁸⁶ Ако се одлаже извршење неновчаног потраживања, висину јемства одређивао је суд имајући у виду све околности конкретног случаја.⁸⁷

Извршење се одлагало до окончања парничног поступка.⁸⁸ Као и ЗИО из 1978. године, и Закон о извршном поступку из 2004. године прописивао је да се одложено извршење може наставити по службеној дужности када престане разлог због кога је одложено, или на предлог повериоца ако учини вероватним да су престали разлози за одлагање или ако положи јемство.⁸⁹

Правноснажна пресуда, којом је усвојен тужбени захтев из излучне тужбе, представљала је услов да извршни суд донесе решење о изузимању од извршења одређеног предмета и евентуално обустави извршење. (Станковић, Г., 2007: 190)

IV ПРАВНА СРЕДСТВА ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА ТРЕЋИХ ЛИЦА НА ПРЕДМЕТУ ИЗВРШЕЊА – *DE LEGE LATA*

Закон о извршењу и обезбеђењу из 2011. године, који данас регулише материју принудног извршења, као правна средства за заштиту права трећих лица, прописује приговор трећег лица и излучну тужбу. За разлику од ЗИО из 2004. године, овај закон не прописује одлагање извршења на предлог трећег лица, што је у правној теорији претрпело бројне критике.

1. Приговор трећег лица

Право трећег лица на приговор прописано је чл. 50. ЗИО из 2011. године. Као и претходним, тако и овим законом трећем лицу које тврди да у погледу предмета извршења има право које спречава извршење дозвољено је да све до окончања извршног поступка

право које спречава извршење, да је суд то право оценио вероватним (очигледно на основу поднетих доказа), да је треће лице упутио да у року од 15 дана покрене парнични поступак тужбом ради проглашења недопустивим извршењем на том предмету и да је то лице по упуту суда поступило, дакле покренуло парнични поступак. Суд на основу предлога трећег лица, доказа о поднетој тужби и других доказа (исправа), оцењује да ли би се трећем лицу спровођењем извршења без одлагања проузроковала знатнија штета. Законом није прописано да су то нужно јавне исправе или по закону оверене исправе. (Оговор утврђен на седници Одељења Привредног апелационог суда од 09. и 10.11.2010. године - Билтен бр.3/2010)

⁸⁶ Чл. 65. ст. 1. ЗИП

⁸⁷ Чл. 65. ст. 2. ЗИП

⁸⁸ Чл. 66. ст. 5. ЗИП

⁸⁹ Чл. 67. ЗИП

изјави приговор којим тражи да се извршење на том предмету прогласи недопуштеним. Значи, не само у року у коме се може поднети приговор против решења о извршењу, већ и након тога, што је логично с обзиром да треће лице по правилу не сазнаје да је извршење одређено на предмету на коме оно има право које спречава извршење истовремено када и извршни дужник, јер се решење о извршењу не доставља трећем лицу, већ ове чињенице може сазнати током целог поступка извршења.

Излучним приговором се трећем лицу омогућава да се брани од наконитих и неоснованих захвата у сопствену правну сферу. (Бодирога, Н., 2012: 939)

Поступак по приговору је адхезиони поступак који се води уз главни поступак извршења, а треће лице је учесник који у поступку извршења има положај странке *ad hoc*. (Боранијешевић, В., Станковић, Г., 2012: 156)

Новина је што је ЗИО из 2011. године прописано да извршни судија, приговор доставља не само повериоцу и дужнику, већ и извршитељу, ако он спроводи извршење.⁹⁰ Ово је последица увођења установе извршитеља у наше право, чиме је омогућено извршном повериоцу да бира да ли ће извршење спровести суд или извршитељ.⁹¹ Међутим, и кад извршење спроводи извршитељ, приговор се подноси суду, и суд одлучује о њему.⁹²

Да би извршни суд поступио по приговору, треће лице мора учинити вероватним⁹³ да у погледу предмета извршења има право које спречава извршење. У супротном суд ће одбацили приговор као недозвољен.⁹⁴ Да не би био одбачен, приговор треба да има одређену садржаину: мора да буде образложен, треће лице у њему треба учинити вероватним да у погледу извршења има право које спречава извршење и да понуди доказе на основу којих суд може закључити да оно има права на која се позива. (Станковић, Г., Боранијашевић, В., 2012: 157)

У теорији се поставило питање да ли треће лице има право на правни лек против решења суда којим се одбацује његов приговор, с обзиром да не постоји изричита одредба

⁹⁰ Чл. 50. ст. 1. ЗИО

⁹¹ Чл. 2. ст. 2. ЗИО

⁹² О приговору одлучује судија (не приватни извршитељ), у смислу чл. 50. ст. 1. ЗИО, који претходно приговор доставља извршитељу (Билтен Апелационог суда у Београду, бр. 5/2013, Интермекс, Београд).

⁹³ Вероватноћа представља нижи степен доказивања од доказивања чињеница у парничном поступку, при чему суд у том поступку на бази чињеница и доказа утврђује чињенично стање, а већи је степен од навода у погледу чињеница које треће лице износи током поступка.

⁹⁴ Чл. 50. ст. 3. ЗИП

која то регулише, већ је ЗИО прописао да се против решења суда приговор може изјавити само када је то законом дозвољено.⁹⁵ Поједини теоретичари указују да би стриктно тумачење ове одредбе водило закључку да приговор у овом случају није дозвољен. Указује се, међутим, да се ово правило и у самом ЗИО не примењује доследно, јер је у неким одредбама изричито прописано да приговор није дозвољен, као, на пример, и у случају приговора на решење којим је треће лице упућено на парницу. Уколико се правило тумачи *argumentum a contrario*, долази се до закључка да је приговор против решења којим се одбацује приговор трећег лица дозвољен, с обзиром да не постоји одредба којом је забрањен. (Шаркић, Н., Николић, М., 2013: 16) У прилог томе говори и општи принцип тумачења права, према којем у случају нејасних одредби закон треба тумачити у корист странке. (Стаменковић Ј., Павловић, И., Димитријевић, М., 2012: 70) С друге стране, на такав закључак упућује и одредба чл. 36. ст. 2. Устава Републике Србије⁹⁶ којим се гарантује право на жалбу, које би било прекршено када би се треће лице о чијим се правима одлучује лишило права да се преиспита законитост судске одлуке донете у првом степену. Према томе, треба закључити да је правни лек против овог приговора трећем лицу дозвољен, тим пре што ЗИО не садржи одредбу по којој треће лице може током целог поступка и без упута суда да поднесе тужбу парничном суду. Одбацивањем приговора због тога што треће лице није учинило своје право вероватним, треће лице би остало без правне заштите. Једино би имало могућност да истакне захтев за отклањање неправилности и поднесе уставну жалбу. (Бодирога, Н., 2012: 940)

У процесној литератури се указује да пропуштање законодавца да пропише дозвољеност правног лека за битна решења, као што је решење о одбачају приговора трећег лица, решење о упућивању на парницу итд., ускраћује странкама и трећим лицима могућност да издејствују контролу законитости наведених решења у другостепеном поступку, макар и пред судом истог степена. (Шаркић, Н., Николић, М., 2013: 26) Ово је у супротности са Уставом, јер Устав прописује двостепеност одлучивања, а овде управо то није обезбеђено на адекватан начин, а тиме се доводи у питање делотворност правног лека. Ово даље доводи у питање законитост извршног поступка. (Шаркић, Н., Николић, М., 2013: 26)

⁹⁵ Чл. 39. ст. 2. ЗИО

⁹⁶ Свако има право на жалбу или друго правно средство против одлуке којом се одлучује о његовом праву, обавези или на закону заснованом интересу.

Овакву ситуацију законодавац је оправдао начелом ефикасности и начелом економичности поступка, али је начело законитости ипак од примарног значаја. (Шаркић, Н., Николић, М., 2013: 26) Овлашћење извршног суда да одлучује о томе да ли треће лице има право на парницу или не, без могућности провере одлуке од стране органа другог степена, доводи у опасност обезбеђење непристрасности, нарочито у малим срединама. (Шаркић, Н., Николић, М., 2013: 26-27)

Ако извршење спроводи извршитељ, извршни судија ће решење којим одбацује приговор трећег лица и њему доставити.⁹⁷

Извршни суд приговор доставља извршном повериоцу и дужнику и позива их да се о њему изјасне. Разлика у односу на раније законе је рок за изјашњење повериоца и дужника о приговору. Закон о извршењу и обезбеђењу прописује рок од 5 радних дана.⁹⁸ Овај рок је краћи у односу на рок од 8 дана, који је прописивао ЗИП из 1978. године, а дужи од рока од 3 дана, који је прописивао ЗИП из 2004. године.

Ако извршни поверилац и дужник не оспоре право трећег лица, извршни суд ће донети решење којим се утврђује да је извршење на одређеном предмету недопуштено, па ће извршни поверилац бити дужан да преиначи предлог и да предложи друго средство и предмет извршења, а уколико то не учини, извршење ће бити обустављено, потпуно или делимично. (Станковић, Г., Боранијашевић, В., 2012: 157) Судија ће треће лице, чије право оцени вероватним, а које је извршни поверилац оспорио или се о њему није изјаснио у прописаном року од 5 радних дана, упутити да у року од 15 дана од дана достављања решења против извршног повериоца, покрене парнични поступак ради проглашења да је извршење на том предмету недопуштено. Рок од 15 дана је преклузиван.⁹⁹ Неизјашњавање повериоца или дужника у прописаном року од 5 радних дана (њихово ћутање) изједначени су са оспоравањем права трећег лица. И док предлог трећег лица мора бити образложен јер треће лице мора учинити вероватним своје право, да би поверилац или дужник оспорили право трећег лица довољно је и њихово ћутање. (Бодирога, Н., 2012: 939)

⁹⁷ Чл. 50. ст. 8. ЗИ

⁹⁸ Чл. 50. ср. 2. ЗИО

⁹⁹ Тачан је жалбени навод да упут на парницу може уследити током целог извршног поступка, али рок за покретање парнице износи 15 дана од дана достављања решења. Тај рок јесте преклузиван и његовим истеком тужиочева касније поднета тужба постаје недопуштена. (Одлука Вишег суда у Пожаревцу, Гж. 268/2014 (2013) од 12.03.2014. године)

2. Излучна тужба

2.1. Законски оквир

ЗИО не предвиђа могућност трећем лицу да тужбом покрене парницу и без упута суда. Према ЗИО, да би треће лице поднело тужбу ради проглашења да је извршење на одређеном предмету недопуштено, потребно је да буду испуњене следеће претпоставке: постојање упута извршног судије за покретање парнице и да тужба буде поднета у року од 15 дана од дана када је треће лице примило решење суда којим се упућује на парницу (Стаменковић Ј., Павловић, И., Димитријевић, М., 2012:69). Ако уз тужбу не буде приложено решење о упуту на парницу или ако се тужба поднесе након законског рока од 15 дана, парнични суд ће тужбу одбацити. (Стаменковић, Ј., Павловић, И., Димитријевић, М., 2012: 69)

Према ЗИО из 2011. године, треће лице, под условом да га суд упуту на парницу, мора да тужи и дужника ако је извршни дужник оспорио његово право, или се није изјаснио у року од 5 дана. У случају неизјашњавања дужника о приговору трећег лица у прописаном року, сматра се да извршни дужник трећем лицу оспорава право. (чл. 50. ст. 5. ЗИО)¹⁰⁰ Дакле, једино ако се извршни дужник изјасни да не оспорава право трећег лица, излучна тужба се подноси само против извршног повериоца. Уколико су обухваћени тужбом и извршни поверилац и извршни дужник, они су нужни супарничари.

Против решења којим се треће лице упућује на парницу није дозвољен приговор.¹⁰¹

Ако извршење спроводи извршитељ, извршни судија ће решење којим се треће лице упућује на парницу и њему доставити.¹⁰²

Што се тиче трошкова насталих у парници по излучној тужби, може доћи до одступања од правила да је странка која изгуби парницу у целини дужна да надокнади

¹⁰⁰ Основано се жалбом истиче да је извршни дужник морао бити обухваћен тужбом на страни туженог и да се због тог недостатка тужбени захтев мора одбити као неоснован... Приговор трећег лица, овде тужиоца, који је изјављен против решења о извршењу суд је доставио извршном повериоцу, али није доставио извршном дужнику... Како приговор није ни достављен извршном дужнику, те се он није ни могао изјаснити о приговору у предвиђеном року од 5 радних дана од дана достављања, а како се ни у даљем току извршног поступка, није изјаснио, сматра се да извршни дужник оспорава право трећем лицу, овде тужиоцу, због чега је и извршни дужник морао бити обухваћен тужбом у овој парници... Како су, према чл. 50. ЗИО, нужни супарничари на страни туженог у овој парници извршни поверилац и извршни дужник, а како извршни дужник није обухваћен тужбом, овај суд је преиначио побијану пресуду тако што је одбио тужбени захтев. (Одлука Апелационог суда у Новом Саду, Гж. 333/14 од 05.03.2014. године).

¹⁰¹ Чл. 50. ст. 6. ЗИО

¹⁰² Чл. 50. ст. 8. ЗИО

трошкове поступка противној страници.¹⁰³ До одступања долази када суд утврди да је тужени као поверилац у извршном поступку имао оправдане разлоге да верује да треће лице нема права на ствар коју је предложио као предмет извршења, при чему, иако је треће лице као тужилац успело и ствар је излучена, свака странка сноси своје трошкове.¹⁰⁴

2.2. Правна природа излучне тужбе

У правној теорији се још у време важења ЗИО из 1930. године поставило питање правне природе излучне тужбе. У време примене правних правила овог закона, у настојању да се одреди правна природа ове тужбе, анализирана су следећа питања: да ли је излучна тужба посебна врста материјално-правне тужбе са одређеним процесним последицама или је то процесно-правна тужба са извесним материјално-правним консеквенцијама и у коју врсту тужби излучна тужба спада са гледишта процесних критеријума класификације, односно с обзиром на тип и садржај правне заштите која се њоме тражи. (Воргић, Н., 1966: 66)

У сагледавању правне природе излучне тужбе, пошло се од констатације да је сврха извршења да се фактичко стање саобрази правном. Када у извршном поступку поверилац настоји да принудним путем наплати своје потраживање које има на основу правоснажне и извршне одлуке, односно веродостојне исправе, излучна тужба се јавља као правно средство за заштиту трећих лица од могућности да провођењем извршних радњи против дужника буде захваћена њихова имовина. Излучном тужбом се изјављује противљење спровођењу извршења на одређеном предмету извршења. У свом тужбеном захтеву треће лице истиче да је спровођење извршења, на конкретном предмету извршења или на неким стварима које су обухваћене предметом извршења недопуштено, јер су ствар(и) које чине предмет извршења његове, а не дужникове. У спору који настаје поводом излучне тужбе главно питање које се поставља је питање допустивости извршења на одређеном предмету извршења, а не само право трећег лица које извршење чини недопуштеним. Према томе, и предмет тужбеног захтева није материјално право излучног тужиоца, већ отклањање дејства одређених процесних радњи – проглашење извршења недопуштеним. Дакле, основ

¹⁰³ Чл. 153. ст. 1. ЗПП

¹⁰⁴ Чл. 159. ЗПП

излучне тужбе јесте материјално-правне природе, али материјално право није предмет излучног захтева.

Приликом одлучивања извршног суда о излучној тужби и о томе да ли има основа да се извршење на одређеним стварима прогласи недопуштеним, суд је свакако морао да има у виду материјално право (било да се ради о праву својине трећег лица или неком другом праву) које је основ тужбе и да о његовом постојању одлучи као о прејудицијалном питању, јер од постојања тог права зависи и одлука о предмету тужбеног захтева - проглашење извршења недопуштеним. Одлука којом извршни суд одлучује о проглашењу извршења недопуштеним није и одлука којом се коначно одлучује о материјалном праву на основу којег треће лице подноси излучну тужбу. Одлучивање о материјалном праву као прејудицијалном питању не представља за стране пресуђену ствар, па треће лице може подићи тужбу у парничном поступку према извршном дужнику да би се утврдило ко од њих двоје има право својине или које друго право на ствар која је изузета из предмета извршења правноснажном судском одлуком. У излучној тужби могу се кумулирати захтев за утврђивање недопуштености извршења и захтев за утврђивање права својине. До овакве кумулације захтева ће пре свега доћи уколико је извршни дужник оспорио право на које се излучни тужилац позива.

Излучна тужба је правно средство које је најчешће коришћено ради заштите права својине на предмету извршења, па неки аутори га сматрају посебном врстом својинске тужбе, мада се ова тужба може подићи и ради заштите неког другог права нпр.: права које је настало на основу неког уговора (на основу уговора о послузи, остави, уговора о продаји са правом задржавања својине до исплате купопродајне цене, а треће лице које је ствар купило још није исплатило целокупну цену.). (Лазаревић, А., 1956: 141)

Мишљења смо да ову тужбу не треба уврстити у својинске тужбе, управо из разлога што излучну тужбу треће лице може подићи не само да би заштитило своје право својине на предмету извршења, његовом делу, или припадку непокретне ствари која је предмет извршења, него и ради заштите других права.

Постоје различита схватања о томе да ли је излучна тужба деклараторне или конститутивне природе. Неки теоретичари сматрају да је излучна тужба, тужба за утврђење. Други сматрају да излучна тужба не може бити деклараторне природе јер крајњи резултат ове тужбе није да се утврди постојање права трећег лица, већ обустављање

поступка извршења на одређеном предмету као последица правноснажног проглашења извршења недопуштеним на њему. (Воргић, Н., 1966: 67)

Постоји и схватање да излучна тужба има и деклараторни и конститутивни карактер. Излучна тужба је деклараторна јер се њоме тражи да се утврди садржина постојећег правног односа или права – да није допуштено извршење на предмету извршења или његовом делу, а не промена правног односа. Она има и конститутивни елемент јер води обустави извршења на одређеном предмету. Без усвајања тужбеног захтева из излучне тужбе, извршење на одређеном предмету се не може обуставити. Зато се каже да су излучна тужба и пресуда поводом ње параконститутивне, тј. деклараторне са конститутивним дејством. (Трива, С., Белајец, В., Дика, М., 1980: 280)

Чини нам се најприхватљивијим да је излучна тужба деклараторне природе, јер да је конститутивне, и пресуда којом се одлучује о тужбеном захтеву из излучне тужбе, била би довољна да се обустави извршење. Овако извршни суд мора донети решење о обустави поступка, које је конститутивне природе.

Противљење трећег лица против извршења – излучна тужба (данас излучни приговор и излучна тужба) и није тужба у правом смислу речи. Неки аутори правна средства за заштиту права трећих лица сврставају у правне лекове. Они истичу да је излучна тужба специфичан облик правног лека који има облик тужбе. Овај правни лек је специфичан због тога што је прописан да га користе трећа лица која нису странке у поступку већ учествују ради заштите својих права. С обзиром да трећа лица не могу да користе опште правне лекове који су у извршном поступку резервисани за извршног повериоца и извршног дужника као странке, законодавац је трећим лицима омогућио да своја права и правне интересе штите излучном тужбом као специфичним правним леком. (Воргић, Н., 1966: 68) Други аутори сматрају да су то правна средства слична правним лековима (са чиме се и ми слажемо).

3. Немогућност одлагања извршења

Подношење приговора трећег лица и покретање парничног поступка излучном тужбом не спречава извршење.¹⁰⁵ То значи да извршни поверилац може преложити продају пописаних ствари без обзира што је треће лице поднело излучну тужбу за излучење управо

¹⁰⁵ Чл. 50. ст. 7. ЗИО

ствари чија се продаја предлаже.¹⁰⁶ Закон о извршењу и обезбеђењу из 2004. године дозвољавао је одлагање извршења на предлог трећег лица ако би треће лице учинило вероватним да би спровођењем извршења претрпело ненадокнадиву или тешко надокнадиву штету, или ако постоје други оправдани разлози, које је требало доказати јавном или по закону овереном исправом, о чему је суд одлучивао након одржаног рочишта. Закон о извршењу и обезбеђењу, међутим, не предвиђа ову могућност трећим лицима. Овим су у значајној мери сужене процесне могућности трећих лица на заштиту права на имовину. (Стаменковић, Ј., Павловић, И., Димитријевић, М., 2012: 70) Законодавац је, тиме што није прописао одлагање извршења на предлог трећег лица, дао предност начелу хитности,¹⁰⁷ којим се повериоцу омогућава сигурније намирење, у односу на заштиту права и правних интереса правних субјеката чија заштита се гарантује не само Уставом, као највишим правним актом једне земље, већ и међународним прописима. Сматрамо да одлагање извршења на предлог трећег лица треба да буде прописано ЗИО, јер се тиме смањује опасност од ненадокнадиве или тешко надокнадиве штете коју може претрпети треће лице. Законодавац није смео забранити одлагање извршења, већ је требало потражити неко блаже решење којим би се наша средина у заштити права повериоца и трећег лица, нпр. полагање јемства трећег лица чиме би се осигурало намирење потраживања повериоца. (Шаркић, Н., Николић, М., 2013: 27)

4. Критичка оцена делотворности излучне тужбе

Извршењем на правима трећег лица задире се у његово право на имовину. Право на имовину је, како смо већ видели, гарантовано не само Уставом као највишим правним актом у држави,¹⁰⁸ већ и међународним прописима.¹⁰⁹ Неопходно је да постоји делотворно правно средство за заштиту овог права. Право на делотворни правни лек, као једно од

¹⁰⁶ Како приговор трећег лица не утиче на поступак спровођења извршења, самим тим, не прекида се ни рок у коме је извршни поверилац дужан да поднесе предлог за друго надметање или продају путем непосредне погодбе пописаних покретних ствари. Стога, приговор трећег лица не утиче на рок за подношење предлога за другу продају. (Одговори на питања привредних судова који су усвојени на седницама Одељења привредно апелационог суда одржаним 8. и 22.11.2011. године, Судска пракса привредних судова, Билтен 4/11)

¹⁰⁷ Начело хитности је прописано чл. 6. ЗИО. Сходно том начелу Законодавац прописује кратке рокове за предузимање процесних радњи, како за суд тако и за учеснике. Тако је рок прописан за одговор на приговор трећег лица 5 радних дана (Милошевић, В., М., 2012: 23).

¹⁰⁸ Чл. 58. Устава РС

¹⁰⁹ Чл. 1. Додатног протокола уз Европска конвенцију за заштиту људских права и основних слобода

људских права, заштићено је међународним правом. Прописано је чл. 13. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода: „Свако коме су повређена права и слободе предвиђени у овој Конвенцији има право на делотворан правни лек пред домаћим властима, без обзира на то да ли су повреду извршила лица која су поступала у службеном својству.“ Овим су националне власти обавезане да обезбеде домаћи правни лек у случајевима повреде права заштићена Конвенцијом, којим појединци могу остварити заштиту пред домаћим судовима пре него што затраже међународну заштиту.

Делотворно правно средство је оно које омогућава да се утврди повреда права, обуставе даље радње које представљају повреду и отклоне последице повреде. (Бодирога, Н., 2012: 941) Правно средство је делотворно ако га правни субјекти могу самостално употребити покрећући поступак за заштиту свога права, а не да примена правног средства зависи од добре воље државног службеника (Представка бр. 13909/05).¹¹⁰

Анализом прописа о излучној тужби, а имајући у виду критеријуме за делотворност правних средстава, можемо закључити да се њоме не штите права трећих лица на адекватан начин, односно да она не претставља делотворно правно средство. Први и основни разлог за овакав закључак јесте немогућност трећег лица да само покрене парнични поступак без упута суда (што је један од услова делотворности).

Други разлог је што ЗИО не прописује изричито право на приговор на решење о одбацивању приговора трећег лица. Ако узмемо да треће лице нема право на правни лек против решења којим се одбаци његов приговор, имамо још један разлог неделотворности, с обзиром да се овим треће лице приморава да своја права остварује ван извршног поступка – уставном жалбом или пред европским судом (иначе ће његово право бити повређено).

Трећи разлог је што подношење излучне тужбе нема суспензивно дејство, односно нема одлагања извршења на предлог трећег лица. Не само подношење излучне тужбе, већ и доношење првостепене пресуде којом је тужбени захтев усвојен не доводе до одлагања извршења. (Бодирога, Н., 2012: 944) С обзиром на дужину трајања парничног поступка у пракси, може се десити да се извршни поступак оконча и ствари трећег лица продају и предају пре него пресуда по излучној тужби постане правноснажна. У том случају треће лице губи право на ствар, јер право својине на њој стиче купац који је ствар купио јавним

¹¹⁰ <http://www.vk.sud.rs/sites/default/files/attachments/Лепојевић%20против%20Србије%20%2813909-05%29.pdf>
Лепојић против Србије

надметањем или непосредном погодбом. Овде је реч о оригинарном стицању¹¹¹ својине. Када се ради о непокретним стварима, након полагања цене, суд, односно извршитељ, доноси решење о предаји непокретности купцу и о упису у јавну књигу права својине у његову корист. Истим се решењем налаже брисање права титулара (трећих лица) која престају продајом непокретности. Против закључка о предаји непокретности купцу може се изјавити захтев за отклањање неправилности. Решење којим се усваја захтев за отклањање неправилности нема, међутим, утицаја на извршену продају, већ само може бити основ за накнаду штете.¹¹² Треће лице, као бивши власник може поставити одштетни захтев према држави, односно према извршитељу, а против извршног дужника може поднети тужбу због неоснованог обогаћења. (Бодирога, Н., 2012: 945) Евентуално утврђивање неправилности не може утицати на стечено право својине купца, с обзиром да учешће јавне власти у поступку продаје представља необориву претпоставку валидности продаје, па купац не може сносити штетне последице зато што је веровао у одлуку јавне власти. Иако је тешко замислити продају непокретности која припада трећем лицу, а не дужнику, с обзиром на евиденцију права на непокретности у јавним књигама,¹¹³ та ситуација је ипак могућа. То је могуће када непокретност није уписана,¹¹⁴ односно када се не може уписати у јавну књигу.¹¹⁵ Иако ЗИО не садржи одредбе о евентуалној неправилности у случају продаје покретних ствари, важи све оно до сад речено. (Бодирога, Н., 2012: 946) Овде видимо још један показатељ неделотворности излучне тужбе, јер чак и када треће лице успе са својим тужбеним захтевом у парници, не може повратити право својине на ствар, већ има само право на накнаду штете.¹¹⁶

Још један проблем, а до кога доводи немогућност одлагања извршења, настаје када се извршни поступак оконча док парница по излучној тужби још увек траје. У том случају отпада правни основ за вођење парнице јер се излучном тужбом тражи проглашење извршења недопуштеним, а извршење је окончано. Парница би се могла једино наставити како би се утврдило да је извршење на предмету, који припада трећем лицу, било незаконито под условом да се прихвати правна претпоставка о утврђујућој природи

¹¹¹ Оригинарно (изворно) стицање својине је када се право својине не изводи из нечијег права.

¹¹² Чл. 131. ст. 3. ЗИО

¹¹³ У катастар непокретности врши се упис стварних права на непокретности (чл. 73. ст. 1. т. 2. Закон о државном премеру и катастру).

¹¹⁴ Чл. 145. ст. 1. ЗИО

¹¹⁵ Чл. 145. ст. 3. ЗИО

¹¹⁶ Чл. 131. ст. 5. ЗИО

излучне тужбе. (Бодирога, Н., 2012: 946) Оваква пресуда би представљала основ за одштетни захтев трећег лица. Тужба за накнаду штете би се могла поднети против извршног дужника, јер се неосновано обогатио на штету трећег лица, као и против државе (јер она одговара за суд – с обзиром да се ради о њеном органу), а ако је извршење спроводио извршитељ, онда он одговара целокупном својом имовином за штету која је у току поступка настала његовом кривицом.

Из до сада изложеног закључујемо да је излучна тужба неделотворно правно средство. Треће лице не може самостално (без упута суда) да покрене парницу, а ни одлагање извршења није могуће (што представља опасност да извршни поступак буде окончан пре парничног, па да треће лице изгуби право на предмет извршења). У оваквим околностима трећем лицу остаје једино могућност да се обрати Уставном суду (позивајући се на чл. 58. ст. 1. у вези чл. 36. ст. 2. Устава), или Европском суду за људска права (позивајући се на чл. 13. Европске конвенције).

Игнорисање права трећих лица у складу је са ЗИО. Члан 85. ст. 2. ЗИО јасно прописује да ако треће лице не обавести суд, односно извршитеља о својим правима на покретној ствари, која је у поседу извршног дужника, а која је предмет извршења, нити докаже своја права на њој, сматра се да таква права трећег лица не постоје и да је извршни дужник њен власник. Члан 86. ст. 1. ЗИО прописује да ће се пописати и ствари на које су стављене примедбе о постојању права која спречавају извршење. Без обзира што је треће лице ставило приговор тврдећи да на предмету извршења има право које спречава извршење, извршење ће се спровести ради намирења извршног повериоца. Законодавац није ставио у равноправан положај правне субјекте – извршног повериоца (коме омогућава намирење па можда и на штету трећег лица) и треће лице.

Треће лице би могло, по ЗПП, уз излучну тужбу тражити и привремену меру забране предузимања извршења на одређеном предмету извршења, а по ЗПП. Ова привремена мера би се могла тражити и приликом подношења излучног приговора под условом да треће лице након тога поднесе излучну тужбу. Међутим, у пракси се овакав предлог одбацује као недозвољен с позивом на то да поступак за обезбеђење могу покренути само странке (извршни поверилац или дужник), а друга лица само ако је то ЗИО одређено.¹¹⁷

¹¹⁷ Чл. 257. ст. 1. ЗИО

Како год, најбоље решење би било да се у случају када треће лице обавести суд о постојању својих права, учини вероватним своје наводе и подигне излучну тужбу, не предузимају радње извршења на предмету у погледу којег треће лице истиче да има право, односно да се омогући одлагање извршења на предлог трећег лица. Тим пре што се на предлог извршног повериоца, или по службеној дужности може променити предмет извршења,¹¹⁸ па се поверилац може намирити из других предмета, уместо оног који је у предлогу за извршење био првобитно постављен.¹¹⁹

У ПРАВНА СРЕДСТВА ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА ТРЕЋИХ ЛИЦА НА ПРЕДМЕТУ ИЗВРШЕЊА У ПРАКСИ ОСНОВНОГ СУДА У ВРАЊУ

У намери да сазнамо да ли се и колико често правна средства за заштиту права трећих лица користе у пракси конкретног суда, вршили смо истраживање правних средстава за заштиту права трећих лица у пракси Основног суда у Врању, у периоду од 01.01.2012. године до 31.12.2014. године.

За истраживање најпре смо користили статистички метод – метод прикупљања података, тако што смо прегледали уписнике за извршне предмете за 2012., 2013. и 2014. годину.

Према подацима из уписника за 2012. годину видели смо да је извршно одељење Основног суда у Врању те године било задужено са 1224 предмета. Сазнали смо да је укупно примљено 423 приговора. Од свих тих приговора, само 5 приговора је било изјављено од стране трећих лица, док је највећи број приговора било изјављено од стране извршних дужника.

Из уписника за 2013. годину, сазнали смо да је 2013. године извршно одељење Основног суда у Врању било задужено са 1191 предмет, а да је примило укупно 598 приговора, од тога само 2 приговора од стране трећих лица.

Увидом у уписник за 2014. годину, сазнали смо да је током 2014. године извршно одељење Основног суда у Врању било задужено са 11601 предмет, да је примило укупно 746 приговора, од тога само 2 приговора су била изјављена од стране трећих лица.

¹¹⁸ Чл. 20. ст. 2. ЗИО

¹¹⁹ Чл. 20. ст. 5. ЗИО

Како смо увидом у судске уписнике за извршне предмете уочили да постоје велика одступања у броју примљених извршних предмета у 2012. и 2013. години у односу на 2014. годину, одлучили смо се да у истраживању користимо и метод интервјуа и распитамо се о релевантности података из уписника.

Из разговора са судијама извршног одељења Основног суда у Врању, сазнали смо да нису сви предмети који су примљени у 2012. и 2013. години уписани у уписнике, с обзиром да се са уредним вођењем уписника почело тек 2014. године. Сазнали смо, такође, да трећа лица ретко изјављују приговоре – по неколико приговора у току календарске године.

Дакле, на основу података из уписника сазнали смо да је 2014. године у Основном суду у Врању примљено само 2 приговора трећих лица, док је у 2012. и 2013. години евидентирано 5, односно 2 приговора, али да је њихов број био можда већи, с обзиром да уписници нису уредно вођени, односно у уписнике за 2012. и 2013. годину нису евидентирани сви примљени предмети, па самим тим ни сви примљени приговори.

Од укупно 9 предмета у којима је, према подацима из уписника, било приговора трећих лица, доступна су нам била 5 предмета, јер су се остала 4 предмета налазила ван извршног одељења Основног суда у Врању.

Извршили смо увид у доступне предмете, а у наставку ћемо их анализирати.

1. Увидом у списе првог предмета утврдили смо да је извршни поверилац против извршног дужника поднео предлог за извршење на основу пресуде Основног суда у Врању, ради наплате новчаног потраживања, пленидбом, проценом и продајом покретних ствари. Суд је донео решење којим је дозволио предложено извршење. Након извесног времена извршни поверилац је поднеском предложио промену средстава извршења и том приликом предложио извршење продајом непокретности које се налазе у власништву извршног дужника и намирењем из вредности добијене продајом, па је суд донео ново решење о извршењу, а затим и закључак о продаји предложене непокретности.

Б. Т. је као треће лице поднео приговор. У приговору је навео да непокретност која је предмет извршења није власништво извршног дужника већ својина подносиоца приговора, односно трећег лица и његовог брата. У прилогу је доставио уговор о поклону који је закључен између Б. Т. и С. Т. (брата трећег лица), као поклонопримаца, и Б. С., као поклонодавца.

Суд је позвао извршног повериоца и извршног дужника да се изјасне о приговору трећег лица, али се они нису изјаснили.

Решењем Основног суда, Б. Т. је упућен да против извршног повериоца, у року од 15 дана од дана пријема решења, покрене парнични поступак ради проглашења извршења одређеног решењем Основног суда на непокретности извршног дужника - пословног објекта са зградом, недопуштним, као и да у истом року поднесе доказ о томе.

Након тога, С. Т. је, као треће лице, поднео приговор, којим је, као и његов брат, тражио да се извршење на пословни објекат прогласи недопуштеним, прилажући као доказ уговор о поклону.

Суд је позвао извршног повериоца и извршног дужника да се изјасне о приговору С. Т. Извршни поверилац се није изјаснио, а извршни дужник се изјаснио поднеском и изјавио „да су у потпуности тачни наводи трећег лица С. Т. из Врања“.

Решењем Основног суда упућено је треће лице С. Т. да против извршног повериоца, у року од 15 дана од дана пријема решења, покрене парницу ради проглашења извршења на непокретности извршног дужника недопуштеним, као и да у истом року поднесе доказ о томе.

Пресудом парничног одељења Основног суда у Врању, одбијен је тужбени захтев тужиоца С. Т., којим је тражио да суд утврди према туженом да је извршење које је одређено решењем Основног суда на својини тужиоца – на једној идеалној половини (1/2 пословног објекта са дворишем који се налази на Кп. бр. 1069/2) недопуштено, као неоснован. У образложењу се наводи: „...дужник је располагао својом имовином након покретања поступка извршења, чиме је умањио своју имовину, па је тиме осујетио испуњење своје доспеле обавезе према повериоцу. Уговором о поклону као безтеретним правним послом којим је умањио своју имовину дужник је знао да оваквим поступањем наноси штету повериоцу у смислу немогућности испуњења његовог доспелог потраживања“. Пресудом Апелационог суда у Нишу, одбијена је жалба С. Т. и потврђена је првостепена пресуда.

Након тога, С. Т. и Б. Т. су поново поднели заједнички приговор, који је био идентичан приговорима подношеним раније у току поступка. Решењем Основног суда одбачен је приговор трећих лица С. Т. и Б. Т. као неоснован, са образложењем: „...јер је С.

Т. након упућивања на парницу одбијен тужбени затев, а Б. Т. након упућивања на парницу није доставио доказ о покретању исте...“

2. Увидом у списе другог предмета утврдили смо да је извршни поверилац поднео предлог за извршење против извршног дужника на основу пресуде Основног суда у Врању, ради наплате новчаног потраживања, продајом непокретности извршног дужника, и то њиве ближе одређене у предлогу за извршење. Извршни суд је донео решење којим је дозволио предложено извршење.

Треће лице – Д. С., након тога, поднело је приговор, наводећи да „...њиве нису власништво извршног дужника, већ да су поравнањем у парничном поступку припале В. А., а да затим заоставштина иза пок. В. А. није расправљена, али су законски наследници његов син М. А. и унуци М. А. и С. А. Треће лице је као доказ приложило решење о наслеђивању, којим се оглашавају наследницима лица побројана у приговору трећег лица, али се то решење не односи на непокретности које су обухваћене извршењем.

Приговор је достављен извршном повериоцу и извршном дужнику како би се изјаснили о њему. Извршни поверилац је поднеском оспорио наводе из приговора трећег лица, а извршни дужник се поднеском изјаснио да признаје право треће лица.

Извршни суд је донео решење којим је приговор трећег лица одбијен као неоснован, са образложењем да: „ни треће лице ни дужник нису поднели доказе, па није учињено вероватним право својине на предметним непокретностима, а решење о наслеђивању не чини вероватним право трећег лица...“.

3. Увидом у треће списе предмета утврдили смо да је извршни поверилац поднео предлог за извршење на основу правноснажне и извршне пресуде Основног суда у Врању, ради наплате новчаног потраживања, пописом, проценом и продајом покретних ствари извршног дужника. Решењем Основног суда дозвољено је предложено извршење.

Службено лице приликом пописа и процене ствари није нашло извршног дужника у његовом стану, па је на вратима стана закуцало обавештење о дану поновног пописа и уручења решења о извршењу, и позвало извршног дужника да у то време буде код куће.

Након тога је И. С. као треће лице поднела приговор, тражећи да се извршење на покретним стварима ближе одређеним у предлогу за извршење прогласи недопуштеним, наводећи да је на улазним вратима стамбеног објекта чији је власник, пронашла закључак Основног суда. Обавестила је суд да су њена сестра М. С. и она сувласнице стана, као и

свих покретних ствари које се у њему налазе, а да С. С., извршни дужник, не станује на тој адреси. Као доказ, приложила је уговор о поклону, који је закључен између С. С., као поклонодавца, и И. С., као поклонопримца.

Суд је донео решење којим је одбацио приговор трећег лица као недозвољен, наводећи: „...код оваквог стања ствари, имајући у виду да у кући извршног дужника није извршен попис ствари, већ је само закључком одређено да дужник буде присутан одређеног дана, ради уручења решења о извршењу и ради пописа ствари, треће лице нема право изјављивања приговора на овакав закључак у овој фази поступка, с обзиром да попис и процена нису извршени“.

Треће лице је, против решења о одбацивању приговора, изјавило приговор, истичући да је као доказ доставило уговор о поклону, и да је учинило вероватним постојање свога права.

Решењем Основног суда одбачен је приговор као недозвољен, уз образложење да: „...чл. 39. ст. 2. ЗИО прописује да је приговор дозвољен само када је овим законом прописано. Против решења којим је одбачен приговор трећег лица, приговор као правни лек у поступку извршења није дозвољен...“

4. Увидом у четврте списе предмета утврдили смо да је извршни поверилац поднео предлог за извршење на основу правноснажне и извршне пресуде, ради наплате новчаног потраживања, пописом, проценом и продајом покретних ствари. Суд је решењем дозволио предложено извршење.

Службено лице је извршило попис и процену следећих ствари: једне комоде за дневни боравак, једног телевизора, једне спаваће собе, једне кухиње и једне веш машине.

Трећа лица, Д. Т. и С. Т., поднели су приговор, истичући да су они власници како непокретности тако и покретних ствари које се налазе у њој, а да извршни дужник, као њихов син, ту станује без плаћања закупнине.

Приговор трећих лица суд је одбацио у смислу одредбе чл. 50. ст. 3. ЗИО, јер уз приговор није достављен ни један доказ да постоји вероватноћа да трећа лица имају право својине које спречава извршење.

5. Увидом у пете списе предмета утврдили смо да је извршни поверилац против извршног дужника поднео приговор за извршење на основу пресуде Основног суда у

Врању, ради наплате новчаног потраживања, пописом, проценом и продајом покретних ствари. Суд је донео решење о извршењу.

Извршни суд је, на предлог извршног повериоца, издао налог службеном лицу да изврши попис и процену покретних ствари и то: једне ГЕР машине плаве боје без броја, варилнице црвене боје без броја и једног фрејзера плаве боје без броја, у кући трећег лица М. М.

Службено лице је приликом првог покушаја пописа, у кући М. М. пронашло лично треће лице, које није дозволило попис.

Службено лице је неколико дана касније поново отишло у кућу М. М., питало га од кога је купио машине, на шта је М. М. дао податке о продавцу, а затим је службено лице извршило попис горе наведених машина.

Треће лице је, након тога, поднело приговор предлажући да суд прогласи недопуштеним извршење на машинама. Уз приговор је треће лице доставило признаницу из које се види да је купило предметне машине од Г. Ц., који у извршном поступку није ни извршни поверилац ни извршни дужник, и платило цену. Из признанице се види да је сачињена пре покретања извршног поступка, а потисана је од стране М. М. и Г. Ц., као и од стране једног сведока. Као доказ је достављен и уговор о купопродаји закључен између М. М., као купца, и Г. Ц., као продавца, с тим што је овај уговор оверен три дана након извршеног пописа машина, а стоји датум да је закључен пре покретања поступка извршења.

Извршни суд је позвао извршног повериоца и извршног дужника да се изјасне о приговору трећег лица. Извршни поверилац је оспорио право трећег лица, наводећи да је „... уговор о купопродаји, између Г. Ц. и М. М., о куповини предметних машина фиктиван уговор, чист фалсификат, чија је сврха и једини циљ осујећење извршења у наведеном извршном предмету. На овакав закључак указује чињеница да је уговор оверен три дана након што су предметне машине биле пописане од стране извршног радника суда...“

Решењем Основног суда упућено је треће лице М. М. да против извршног повериоца, у року од 15 дана од дана пријема решења, покрене парницу ради проглашења извршења на покретним стварима извршног дужника недопуштеним, као и да у истом року поднесе доказ о томе. Треће лице је, дана 19.05.2014. године поднело излучну тужбу парничном суду, о чему је обавестило извршни суд.

VI ПРАВНА СРЕДСТВА ЗА ЗАШТИТУ ПРАВА ТРЕЋИХ ЛИЦА - *DE LEGE FERENDA*

У току су припреме за нову реформу извршног процесног права, које пружају прилику да се отклоне уочене слабости и у погледу заштите права трећих лица. Указаћемо на најважније новине које у овој области садржи Нацрт закона о извршењу и обезбеђењу из априла 2014. године.

Нацртом је предвиђено да ће суд, у случају да се извршни поверилац не изјасни благовремено о приговору трећег лица, као и када извршни поверилац не оспори право трећег лица, усвојити приговор решењем, у ком случају ће извршни поступак у погледу одређеног предмета извршења бити обустављен уз укидање решења о извршењу и свих спроведених радњи.¹²⁰

Следећа новина је та што Нацрт прописује да ће суд решењем усвојити приговор ако треће лице своје право докаже правноснажном пресудом или јавном или по закону овереном исправом, или ако приговор заснује на општепознатим чињеницама, односно да решењем одбије приговор ако извршни поверилац на исти начин докаже да не постоји право трећег лица на предмету извршења.¹²¹ Против решења о приговору дозвољена је жалба.¹²² Ако жалба трећег лица буде одбијена, оно може у року од 30 дана од пријема решења којим је његова жалба одбијена да покрене парнични поступак против извршног повериоца ради утврђења да је извршење на одређеном предмету недозвољено.¹²³ Чланом 87. ст. 2. Нацрта Закона о извршењу и обезбеђењу прописано је да покретање парничног поступка не одлаже вођење извршног поступка. Чланом 99. ст. 2. Нацрта прописано је, међутим, да треће лице које је покренуло парнични поступак ради утврђења да је извршење на одређеном предмету недозвољено, може захтевати одлагање извршења ако учини вероватним да би извршењем претрпело ненадокнадиву или тешко надокнадиву штету, у ком случају ће одлагање бити условљено полагањем јемства од трећег лица.

Решења предвиђена у Нацрту су, по нашем мишљењу, знатно боља у односу на ЗИО из 2011. године. Тим пре, што је трећим лицима омогућено да предложе одлагање извршења, као и зато што је прописана жалба на решење којим извршни суд одлучује о

¹²⁰ Чл. 86. ст. 1. Нацрта ЗИО

¹²¹ Чл. 86. ст. 3. Нацрта ЗИО

¹²² Чл. 84. ст. 3. Нацрта ЗИО

¹²³ Чл. 87. ст. 1. Нацрта ЗИО

приговору трећег лица. Овим се између осталог водило рачуна и о томе да се правна средства трећих лица учине делотворнијим.

Нацрт закона о извршењу и обезбеђењу из априла 2014. године отклања уочене слабости и решења која су у њему садржана стварају услове за ефикасну и економичну заштиту права која трећа лица имају на предмету изврешња.

ЗАКЉУЧАК

У овом раду су разматрана правна средства за заштиту права трећих лица на предмету извршења. Уочено је да је правно средство за заштиту права трећих лица на предмету извршења под називом „противљење трећег лица против извршења“ у наш правни систем уведено ЗИО из 1930. године.

Анализом закона, који су регулисали материју извршног процесног права у прошлости и закона који је данас на снази, уочено је да постоје разлике у регулисању ових правних средстава. Упоређењем законских одредаба, које се односе на правна средства за заштиту права трећих лица на предмету извршења, запажено је да се те разлике односе на субјекте против којих се излучна тужба подноси, јер је ранијим законима било прописано да треће лице тужбу подноси против извршног повериоца, а може, али не мора обухватити тужбом извршног дужника који се његовом праву супротставио или се о томе није изјаснио. Законом који је данас на снази прописано је да тужбом мора (дакле не зависи од диспозиције трећег лица) бити обухваћен и извршни дужник ако се успротивио праву трећег лица или се о њему није изјаснио у прописаном року.

Разлика постоји и у погледу допуштености излучне тужбе подигнуте без упута извршеног суда. Наиме, према ранијим прописима оваква тужба је била допуштена, док према ЗИО из 2011. године тужба којом се покреће излучна парница допуштена је само ако је треће лице извршни суд упутио на парницу.

Једна од најзначајнијих специфичности важаћег ЗИО у области заштите права трећих лица на предмету извршења огледа се у томе што не прописује могућност одлагања извршења на предлог трећег лица, за разлику од ранијих закона који су то омогућавали. Такво законско решење није адекватно јер немогућност трећег лица да предложи одлагање извршења доводи до тога да савесно треће лице мора да трпи извршење иако је његово право учињено вероватним, а касније, у току парнице доказано и потврђено правноснажном пресудом. Иако је немогућност одлагања извршења мотивисана потребом да се оствари начело хитности и спречи одуговлачење поступка, ипак је неопходно да се трећем лицу омогући да тражи одлагање извршења како би се спречио настанак знатне штете. Наиме, правноснажна пресуда којом је утврђено да треће лице има право на ствари

која је била предмет извршења приморава треће лице да тражи накнаду вредности продате ствари, а након тога да поднесе предлог за принудно извршење како би наплатило досуђену вредност. Овакав поступак је мање економичан и неправичан за савесно треће лице које је у извршном поступку учинило вероватним постојање свога права на предмету извршења. Да је могућност одлагања извршења потребна, говори и чињеница да могућност одлагања извршења на предлог трећег лица не отвара простор за злонамерно одуговлачење поступка извршења јер до одлагања долази одлуком суда, који је у могућности да спречи ову врсту злоупотребе.

Пропуст је законодавца што је трећем лицу ускратио правни лек на решење суда којим се одбија његов излучни приговор. Такав правни лек би несумњиво представљао делотворно правно средство за заштиту права трећих лица у поступку извршења.

ЛИТЕРАТУРА

- Благојевић Т. Борислав (редактор), Правна енциклопедија, Београд, 1979
- Боранијашевић Владимир, Одлагање извршења (Научно-истраживачка пракса), Ниш, 2003
- Воргић Никола, Грађанско процесно право-извршни поступак, Нови Сад, 1969
- Васиљковић Александра, Закон о извршном поступку у пракси, Београд, 2007
- Винш Томислав, Стварно право, Косовска Митровица, 2004
- Горшић Фрањо, Тумач Закона о извршењу и обезбеђењу (извршног поступка), Загреб, 1930
- Горшић Фрањо, Додатак тумачу Закона о извршењу и обезбеђењу, Загреб, 1937
- Гајовић Елисавета, Грађанско процесно право са коментаром, Београд, 2000
- Зуглиа Срећко, Грађанско процесно право ФНРЈ, Загреб, 1957
- Ковачевић Куштримовић Радмила, Лазих Мирослав, Стварно право, Ниш, 2009
- Карамарковић Лепосава, Михаиловић Гордана, Шаркић Небојша, Николић Младен, Парница-ванпарница-извршење-медијација, Београд, 2006
- Лазаревић П. Адам, Основи извршног поступка са стечајним поступком и принудном ликвидацијом предузећа, Скопље, 1956
- Марковић Миливоје, Грађанско процесно право, књига 2, Извршни поступак, Ниш, 1981
- Милошевић В. Милош, Приручник за извршитеље, Usaid business enabling project, 2012
- Ристић Вукашин, Коментар Закона о извршном поступку, Београд, 1999
- Станковић Гордана, Грађанско процесно право, Београд, 1989
- Станковић Гордана, Грађанско процесно право, Св. 2, Ванпарнично и извршно процесно право, Ниш, 2007
- Станковић Гордана, Боранијашевић Владимир, Извршно процесно право, Косовска Митровица, 2012
- Стаменковић Јасмина, Павловић Ивана, Димитријевић Мирјана, Приручник за практичну примену Закона о извршењу и обезбеђењу (са примерима модела), Београд, 2012
- Старовић Боривој, Коментар закона о извршном поступку, Београд, 1987
- Трива Синиша, Белајац Велимир, Дика Михајло, Судско извршно право-Опћи део, Загреб, 1980
- Хибер Драгор (редактор), Нови закон о извршном поступку, 2004
- Шаркић Небојша, Николић Младен, Коментар Закона о извршењу и обезбеђењу, Београд, 2013

Чланци:

- Бодирога Никола, Излучна тужба-неделотворно правно средство у Закону о извршењу и обезбеђењу, у: Правни живот бр.11, 2012
- Воргић Никола, Противљење трећих лица против извршења (Излучна тужба); у Зборник радова, 1966
- Ковач Карло, Излучна тужба и извршни поступак у судској пракси; у Гласник Адвокатске коморе Војводине, бр.3, 1972
- Мандић Љубица, Одлагање извршења, у: Нови закон о извршном поступку: Зборник радова са научно-стручног скупа одржаног на Правном факултету у Нишу 17. Маја 2001.
- Марјановић Марко, Повреда права на имовину као последица примене сречајних прописа, у: Правни живот бр.11, 2012

Старовић Боривој, Неки фрагменти закона о извршном поступку 2000 (достављање, другостепени поступак, опозициона, опугнациона и излучна тужба), у: Нови закон о извршном поступку: Зборник радова са научно-стручног скупа одржаног на Правном факултету у Нишу 17. Маја 2001.

Салма Марија, Приговор трећег лица и тужба против извршења (излучни захтеви), у: Зборник радова, бр.2, 2014

Шаркић Небојша, Извршење продајом непокретности, у: Зборник радова: Научни скуп у стамбеној области, Ниш, 1994

Шобат Марија, Стојшић Ивана, Извршни поступак и повреда права на правично суђење – европски контекст и ново српско законодавство, у: Анали Правног факултета у Београду, 2/2009, Београд, 2009

ОСТАЛА ИСТРАЖИВАЧКА ГРАЂА

Прописи:

Устав Републике Србије „Сл. гласник РС“, бр. 98/2006

Закон о извршењу и обезбеђењу „Сл. гласник РС“, бр.31/2011, 99/2011 – др. закон, 109//2013 – одлука УС, 55/2014 и 139/2014)

Закон о извршном поступку „Службени гласник РС“, бр. 125/2004

Закон о извршном поступку „Службени лист СРЈ“, бр. 28/2000, 73/2000, 71/2001

Закон о извршном поступку „Службени лист СФРЈ“, бр. 20/78, 6/82, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, „Службени лист СРЈ“, бр. 27/92, 31/93, 24/94

Закон о парничном поступку „Сл. гласник РС“, бр.72/2011, 49/2013 – одлука УС, 74/2013 – одлука УС и 55/2014

Закон о облигационим односима „Сл. гласник СФРЈ“, бр.29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, „Сл. лист СРЈ“, бр.31/93 и „Сл. лист СЦГ“, бр.1/2003 – Уставна повеља

Закон о државном премеру и катастру „Сл. гласник РС“, бр.72/2009, 18/2010, 65/2013 и 15/2015 – одлука УС

Закон о Јавном тужилаштву „Сл. гласник РС“, бр.116/2008, 104/2009, 101/2010, 78/2011 – др. закон, 101/2011, 38/2012 – одлука УС, 121/2012, 101/2013, 111/2014 – одлука УС и 117/2014

Закон о основама својинскоправних односа „Сл. лист СФРЈ“, бр.6/80 и 36/90, „Сл.лист СРЈ“, бр.29/96 и „Сл.гласник РС“, бр.115/2005 – др. закон

Закон о финансијском лизингу „Сл. гласник“, бр.55/2003, 61/2005, 31/2011 и 99/2011 - др. закони

Закон о неважности правних прописа донетих пре 6.априла 1941.године и за време непријатељске окупације, преузето 26.06.2015.године, преузето 22.06.2015.

[http://projuris.org/RETROLEX/Zakon%20o%20nevaznosti%20pravnih%20propisa....%20\(1946\).pdf](http://projuris.org/RETROLEX/Zakon%20o%20nevaznosti%20pravnih%20propisa....%20(1946).pdf)

Нацрт Закона о извршењу и обезбеђењу; преузето 24.06.2015.

<file:///D:/za%20izvršenje%20nesto/NACRT%20ZAKONA%20O%20IZVRŠENJU%20I%20OB EZBEĐENJU.html>

Овршни закон (НН 112/12, 25/13)

Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, преузето 25.06.2015.
<http://www.sostelefon.org.rs/zakoni/14.%20Evropska%20konvencija%20za%20zastitu%20ljudskih%20prava%20i%20osnovnih.pdf>

Судска пракса

Одлука Врховног суда Србије, Прев. 702/98 од 23. децембра 1998. године, Индок 4
Одлука Трговинског суда у Београду, П. 3907/02 од 12. новембра 2002. године и Ипв. (П) – 149/02 од 17. јануара 2003. године, Индок 4
Одлука Вишег трговинског суда, Пж. 3333/05 од 15. априла 2005. године, Индок 4
Одлука Апелационог суда у Новом саду Гж. 333/14 од 05.03.2014. године, преузето 15.06.2015. <http://www.ns.ap.sud.rs/index.php/src/sudska-praksa/643-gz-333-14>
Одлука Вишег суда у Пожаревцу, Гж.268/2014 од 12.03.2014. године, преузето 01.06.2015. http://www.poslovnibiro.rs/files/File/SUDKSA_PRAKSA/3.2.3.%20IZVRSNI%20POSTUPAK.pdf
Пресуда Основног суда у Сомбору, ЗП.260/11 од 22.11.2011. године, преузето 02.07.2015. http://www.poslovnibiro.rs/files/File/SUDKSA_PRAKSA/3.2.3.%20IZVRSNI%20POSTUPAK.pdf
Решење Вишег суда у Новом Саду, Гж.бр.7329/10 од 03.02.2011. године, Индок 4
Одговор утврђен на седници Одељења за привредне спорове Вишег суда у Београду 15.октобра 2001. године
Одлука Вишег привредног суда у Београду, Пж.45/2001 од 25.јануара 2001. године, Индок 4
Одлука Апелационог суда у Новом Саду, Гж.8530/10 од 24.08.2010. године, Индок 4
Решење Вишег трговачког суда, Иж.3081/07 од 24.12.2007. године, Индок 4
Пресуда Основног суда у Краљеву П8П 693/10 од 27.07.2010. године, Индок 4
Оговор утврђен на седници Одељења Привредног апелационог суда од 09. и 10.11.2010. године - Билтен бр. 3/2010
Билтен Апелационог суда у Београду, бр. 5/2013, Интермекс, Београд
Одлука Вишег суда у Пожаревцу, Гж.268/2014(2013) од 12.03.2014. године, преузето 29.06.2015
http://www.poslovnibiro.rs/files/File/SUDKSA_PRAKSA/3.2.3.%20IZVRSNI%20POSTUPAK.pdf
Одлука Апелационог суда у Новом Саду, Гж.333/14 од 05.03.2014. године, Индок 4
Одговори на питања привредних судова који су усвојени на седницама Одељења привредно апелационог суда одржаним 8. И 22.11.2011. године, Судска пракса привредних судова, Билтен 4/11

САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ

У овом мастер раду, под називом „Правна средства за заштиту права трећих лица на предмету извршења“, анализирана су правна средства намењена заштити права која трећим лицима припадају на стварима на којима се спроводи извршење. Нормативно уобличавање тих правних средстава израз је настојања да се спречи извршење на оним предметима у односу на које трећим лицима припадају одређена права. У савременом извршном процесном праву, та правна средства су приговор трећег лица (излучни приговор) и излучна тужба.

Циљ мастер рада јесте да се испита да ли ЗИО из 2011. године трећем лицу пружа адекватну правну заштиту у поступку извршења када прети опасност од повреде његових права и правних интереса. Анализом важећих прописа и судске праксе испитивали смо да ли су постојећа средства заштите права трећих лица на предмету извршења адекватна и делотворна или је потребно мењати ова правила и у ком би правцу требало вршити евентуалне измене.

Ради остваривања постављених циљева користили смо историјско - правни метод, догматско – правни метод, метод анализе садржине судских одлука, интервју и метод студије случаја.

Као резултат истраживања закључили смо да ЗИО из 2011. године не пружа адекватну правну заштиту правима трећих лица у поступку извршења, не нудећи делотворно правно средство за заштиту тих права. Неделотворност излучне тужбе као правног средства за заштиту права трећег лица у поступку извршења огледа се у немогућности трећег лица да излучном тужбом покрене парнични поступак без упута извршног суда, као и у непрописивању правног лека на решење суда којим се одбија приговор трећег лица. Још један недостатак ЗИО из 2011. године у заштити права трећих лица у поступку извршења јесте немогућност одлагања извршења на предлог трећег лица, чиме би се одложило извршење на одређену ствар која је предмет извршења, у погледу које је треће лице учинило вероватним да му припада стварно или облигационо право које може спречити извршење. У том случају извршење би се могло одложити до правноснажности одлуке поводом излучног захтева, а тиме би се спречила опасност да савесно треће лице претрпи извршење на својој ствари, иако је његово право учињено вероватним, а касније, у току парничног поступка доказано и потврђено правноснажном

пресудом. У овом мастер раду дошли смо до закључка да је неопходно да у будућности трећим лицима буде пружена адекватнија правна заштита у поступку извршења. У току су припреме за нову реформу извршног процесног права и с обзиром на новине које у овој области садржи Нацрт закона о извршењу и обезбеђењу из априла 2014. године сматрамо да смо на добром путу да у будућности побољшамо заштиту права трећих лица у поступку извршења.

Кључне речи: извршни поступак, треће лице, приговор трећег лица, излучна тужба, одлагање извршења

ABSTRACT AND KEY WORDS

In this Master`s paper, called ``Legal Remedies for the Protection of a Third Party`s Legal Rights on the Subject of Execution``, what has been analysed are the legal remedies intended for the protection of the legal rights which belong to a third party and are concerned with the possessions which are the subject of the execution. Normative shaping of these legal remedies presents an intention to prevent an execution on those objects on which a third party takes certain rights. In a modern executive procedural law, those legal remedies can be exercised as a third party`s complain and a claim (which requires exemption of certain possessions from the subject of execution).

The aim of the Master`s paper is to examine whether ZIO (Law on Execution and Security) from 2011 enables a third party with adequate legal protection in the procedure of execution, when there is a possibility of jeopardizing their legal rights and interests. By analyzing the valid regulations and judicial practice, we have examined whether the existing remedies for the protection of a third party on the subject of execution are adequate and effective and if it is necessary to change these regulations and in what direction they should be changed.

In order to achieve the set goals we have used several methods: historical-legal method, dogmatic-legal method, judicial decision analysis method, interviews, as well as case study method.

As the result of this research it was learned that ZIO from 2011 does not provide adequate legal protection for a third party in the procedure of execution because it does not offer an effective legal remedy for the protection of those rights. Ineffectiveness of the claim as a legal remedy for the protection of a third party in the process of execution is reflected in the impossibility of a third party to start a civil action by means of a claim without the referral from the Executive court, as well as in the absence of a legal remedy for the court`s verdict which disclaims the third party`s complaint. Another disadvantage of ZIO 2011 in this matter is the impossibility of the execution postponement, as required by a third party, which would postpone the execution on a particular thing which is the subject of execution, for which a third party believes that they have a real and contractual legal right, which can prevent the execution. In that case the execution could be postponed until a juridical verdict is reached, thus preventing the possibility that a conscientious third party suffers the execution on their side, although their right was made possible, and later, in the process of litigation proved and confirmed by a verdict. In

this master`s paper we have concluded that it will be necessary that third parties are provided with more adequate protection in the execution procedure. There are ongoing preparations for the new reformation of the executive procedural law, and considering the novelties included in the draft of the execution and security law from 2014, we believe that we are on the right way to protect the rights of third parties in the execution procedure in the future.

Key words: executive procedure, third party, third party`s complaint, claim, execution postponement

БИОГРАФИЈА

Зовем се Дијана Стајић. Рођена сам 18. септембра 1990. године у Врању, где сам 2005. године завршила ОШ „Светозар Марковић“. Исте године уписала сам средњу Економско-трговинску школу у Врању, смер Правни техничар, коју сам завршила 2009. године са одличним успехом. Правни факултет у Нишу уписала сам 2009. године. На основним студијама определила сам се за кривично-правни смер. У току студија похађала сам курс енглеског језика у школи страних језика „Enter VLD” и тиме сам стекла знање нижег средњег нивоа енглеског језика. Дипломирала сам 02. октобра 2013. године са просечном оценом 8,56, и исте године уписала сам мастер студије, такође на Правном факултету у Нишу. На мастер студијама определила сам се за грађанско-правни модул. Након што сам положила све испите, приступила сам изради мастер рада на тему „Правна средства за заштиту права трећих лица на предмету извршења“. Тренутно волонтирам у Вишем суду у Врању.

